

Veiligheidsprotocol Gemeente Overbetuwe

Veiligheidsprotocol raads- burger- en collegeleden

Overbetuwe
1 maart 2022

Onderwerp: Veiligheidsprotocol raads- burger- en collegeleden gemeente Overbetuwe

Ons kenmerk: 2021-009572

Nr.

De raad van de gemeente Overbetuwe;

gelezen het raadsvoorstel van burgemeester en wethouders van 2 november 2021 ;

gehoord het advies van de voorbereidende vergadering van 21 december 2021;

b e s l u i t :

Het veiligheidsprotocol raads-, burger-, en collegeleden gemeente Overbetuwe vast te stellen.

Inleiding

Raadsleden, burgerleden en collegeleden moeten vrij zijn om hun politieke mening te kunnen verkondigen. De gevolgen van agressie en geweld tegen raads- en collegeleden zijn ingrijpend voor de persoon in kwestie. Daarnaast wordt de democratie ondermijnd op het moment dat een raadslid of collegelid niet in vrijheid zijn stem uit kan brengen. Ter bescherming van alle raads- burger- en collegeleden en ter bescherming van de lokale democratie stellen de raad en het college het volgende:

Agressie en geweld tegen raads-, burger- en collegeleden is onacceptabel en wordt nooit getolereerd.

Dit protocol maakt hiervan een heldere vertaling, benoemt de rollen en de stappen die worden gezet in voorkomende gevallen. Er is voor gekozen de te nemen stappen niet bij het betrokken college- of raadslid te laten maar over te laten nemen door de gemeente. In de praktijk blijkt te vaak dat bedreigde college- en raadsleden geen aangifte durven te doen of vrezen niet langer waardevrij en conform hun ambtseed of -belofte hun werk te kunnen voortzetten. Die individuele afweging draagt niet bij om als collectief een heldere grens te bekrachtigen.

Er wordt een krachtig signaal afgegeven door de gemeente Overbetuwe in alle gevallen, met instemming van de betrokkene, aangifte te laten doen wanneer er strafbare feiten worden vastgesteld. Agressie en geweld tegen de functionaris college-, raadslid of burgerlid is onacceptabel en wordt nooit getolereerd, de reactie hierop is uniform. Deze eenduidige reactie vormt een 'hitteschild' waardoor de betreffende college-, raads- en burgerleden worden *beschermd* en hun werkzaamheden kunnen blijven uitvoeren. Bovendien wordt over die aangifte intern, noch extern gecommuniceerd, tenzij dit in het belang van het onderzoek is. Voor afscherming van persoonsgegevens wordt gezorgd, de privacy is nadrukkelijk gewaarborgd.

Door deze werkwijze wordt, het college- of raadslid beschermd/uit de wind gehouden. Voorwaarde is wel dat het betrokken college-, raadslid of burgerlid, in de rol van benadeelde, zijn of haar volledige medewerking verleent aan het onderzoek.

1. Basisafpraak

De basisafpraak is dat de individuele bestuurder of politicus grensoverschrijdend gedrag vanwege zijn of haar functie altijd intern meldt en vervolgens de vastgelegde handelwijze in dit protocol volgt.

De afspraken zijn erop gericht regie te voeren zodra er sprake is van grensoverschrijdend gedrag tegen college- en/of raadsleden.

Waar in dit protocol wordt gesproken over college- en/of raadsleden wordt ook verstaan oud-collegeleden, oud-raadsleden en burgerleden voor zover grensoverschrijdend gedrag betrekking heeft op hun functioneren als (voormalig) raadslid, (voormalig) collegelid, respectievelijk op politieke werkzaamheden zoals het optreden als woordvoerder in commissievergaderingen.

2. Emotie of grensoverschrijdend?

Onder emotieel gedrag wordt verstaan dat een inwoner op een emotionele manier begrip vraagt voor zijn persoonlijke situatie, kritiek geeft op de regels of op het beleid van de gemeente, of bijvoorbeeld boos is over een beslissing van de gemeente. Emotieel gedrag is van korte duur en laat zich corrigeren. Voor dergelijk gedrag kan (enig) begrip worden getoond. Emotieel gedrag is niet verboden, boosheid is niet grensoverschrijdend en is geen agressie.

Grensoverschrijdend gedrag is: aanhoudend emotioneel gedrag, aanhoudende boosheid of het aanhoudend uiten van beledigingen en gedrag dat – nadat de inwoner erop is aangesproken – niet verandert of juist verergert.

Het gedrag is gericht op:

- het veroorzaken van onbehagen, bijvoorbeeld door belediging, bedreigingen, intimidaties;
- het op verstoren van de orde of op ontoelaatbare wijze beïnvloeden van de taakuitoefening;
- het veroorzaken van pijn, letsel of schade.

Onder agressie wordt in navolging van de zogenaamde Eenduidige Landelijke Afspraken verstaan: Lichamelijke en verbale agressie, belaging, intimidatie en bedreiging gepleegd in of door omstandigheden die verband houden met de uitvoering van de publieke taak. Dit kan gepaard gaan met beschadiging van goederen. Onder agressie wordt in dit protocol ook verstaan ieder gebruik van geweld.

3. Melden van grensoverschrijdend gedrag

Grensoverschrijdend gedrag wordt *altijd eerst* intern gemeld.

- Raadsleden melden incidenten bij de burgemeester, griffier en/of de beleidsmedewerker Openbare Orde en Veiligheid (OOV). De burgemeester, griffier en/of de beleidsmedewerker OOV stellen elkaar direct op de hoogte van de melding.
- Wethouders melden incidenten bij de burgemeester of gemeentesecretaris. De burgemeester en gemeentesecretaris stellen elkaar direct op de hoogte van de melding.
- De burgemeester meldt een incident bij de gemeentesecretaris. De gemeentesecretaris stelt direct de griffier en de beleidsmedewerker OOV hiervan op de hoogte.

Alle meldingen worden door de griffier en/of de beleidsmedewerker OOV via een meldingsformulier geregistreerd in het zaakstelsel van de gemeente Overbetuwe. Op grond van artikel 10 en 11 WOB ligt de privacy van gevoelige zaken vast. Documenten kunnen doorgestuurd worden bijvoorbeeld naar een advocaat maar dan worden de persoonlijke gegevens weggelakt/gehaald.

De griffier respectievelijk de gemeentesecretaris bepalen in samenspraak met de beleidsmedewerker OOV wie toegang heeft tot het zaaksysteem. De resultaten van de registratie van incidenten worden zonder vermelding van persoonsgegevens meegenomen in het sociaal jaarverslag.

4. Interne maatregelen

Na iedere interne melding wordt besproken welke maatregelen tegen de veroorzaker worden genomen. Daarbij zijn de beleidsmedewerker OOV en de beleidsmedewerker Juridische Zaken van de gemeente beschikbaar voor ondersteuning.

Al naar gelang de ernst van het grensoverschrijdend gedrag (en als sprake is van herhaald gedrag) kan de gemeente:

- de persoon verwijderen uit een gebouw/van een terrein;
- de persoon mondeling of schriftelijk waarschuwen;
- (tijdelijk) de dienstverlening beperken of (tijdelijk) de toegang ontzeggen tot de gemeentelijke gebouwen. De burgemeester en de college- en/of raadsleden zijn altijd bevoegd een burger te verzoeken een gebouw te verlaten en mondeling de toegang tot een gebouw te ontzeggen.

De schriftelijke ontzegging voor een bepaalde tijd is een besluit van de burgemeester.

Als hier geen gevolg aan wordt gegeven dan wordt de politie direct in kennis gesteld en is er sprake van een strafbaar feit (huisvredebreuk) waarvan aangifte zal volgen;

- de persoon oproepen voor een (orde- of herstel-) gesprek met een daartoe aangewezen vertegenwoordiger van de gemeente over het ongewenste gedrag;
- het voorval melden bij de politie (als het gedrag niet strafbaar is, maar wel grensoverschrijdend, kan melding worden gedaan bij de politie, zodat het incident in ieder geval bekend is bij de politie.);
- aangifte doen bij de politie;
- andere maatregelen treffen, al naar de omstandigheden.

Maatregelen kunnen worden toegepast na iedere (interne) melding. Ook als wordt besloten dat van een incident melding of aangifte wordt gedaan bij de politie. De maatregelen die door de gemeente worden genomen jegens de veroorzaker worden zo mogelijk meteen bij het doen van aangifte of bij de melding aan de politie doorgegeven en anders zo spoedig mogelijk na het nemen van deze maatregelen.

5. Melding, aangifte en klacht

Grensoverschrijdend gedrag kan strafbaar zijn. Het is van groot belang dat van mogelijk strafbaar gedrag zo snel mogelijk aangifte wordt gedaan of een klacht wordt ingediend. Is er sprake van belaging, dan geldt er namelijk een termijn van 3 maanden waarbinnen een klacht ingediend moet zijn.

Het registreren van incidenten geeft inzicht in de aard, de vorm en mogelijke toename of afname van incidenten binnen de gemeente Overbetuwe en is de basis voor de te nemen (preventieve) maatregelen. Het registreren van incidenten is ook belangrijk voor het, mogelijk later, aangifte doen bij de politie en voor het verhalen van mogelijke schade.

Voorbeelden van grensoverschrijdend gedrag die strafbaar *kunnen* zijn:

- beledigingen, (doods)bedreigingen uiten,
- bedreiging met represailles, bedreigen (van familieleden) en uitvoeren van dreigementen,
- schoppen, spugen en andere fysieke agressie,
- letsel toebrengen of materiele schade veroorzaken en gedrag dat anderen in gevaar brengt.
- achtervolgen, opbellen, e-mailen, laster, smaad, toezenden van cadeaus, (belaging/stalking)

1. Een bedreigd of belaagd college- of raadslid meldt dit *altijd* aan de burgemeester, gemeentesecretaris of griffier en/of de beleidsmedewerker OOV. Zij informeren elkaar direct.
2. De burgemeester informeert het Openbaar Ministerie (OM) en politie hier zo spoedig mogelijk over.
3. De burgemeester agendeert elke melding van bedreiging, belaging of agressie jegens een raadslid in de eerstvolgende vergadering met OM en politie (lokale driehoek).
4. Zo spoedig mogelijk na de melding volgt een gesprek met het bedreigde of belaagde college- of raadslid en een daartoe gespecialiseerde politieambtenaar die vaststelt of er sprake is van strafbare feiten.
5. Ook als een raads- of collegelid twijfelt of er sprake is van grensoverschrijdend gedrag, is het altijd mogelijk contact op te nemen met de burgemeester, griffier en/of de beleidsmedewerker OOV. Na het contact wordt bepaald of en wat er nodig is. Via de beleidsmedewerker OOV kan maatwerk geleverd worden ook als er zorg nodig/noodzakelijk is. Na het contact kan ook duidelijk worden dat er verder geen nazorg of iets anders nodig is.
6. Als er sprake is van strafbare feiten doet in *alle gevallen*, met instemmen van de betrokkene, de gerechtigd vertegenwoordiger van de gemeente daarvan aangifte waarbij materiële en immateriële schade altijd wordt verhaald als de dader bekend is. Betreft het belaging, dan dient de betrokkene zelf, binnen 3 maanden, een klacht in. De griffier respectievelijk de gemeentesecretaris, dan wel de burgemeester of beleidsmedewerker OOV ondersteunt de betrokkene hierbij.
7. Over de aangifte of klacht wordt *niet gecommuniceerd* tenzij het betreffende college- of raadslid daarmee instemt ten behoeve van het onderzoek.
8. Het betreffende college – of raadslid wordt juridisch als benadeelde beschouwd.
9. Het betrokken college- of raadslid verleent als benadeelde volledige medewerking aan het politieonderzoek.

6. Noodgevallen en alarmering beveiliging

Wanneer zich een noodgeval voordoet, belt de bedreigde **altijd 112** en geeft aan waar hij/zij zich bevindt en (indien mogelijk) wat de situatie is.

Zolang de dreiging duurt en de bedreigde niet weg kan komen, staat de eigen veiligheid van de bedreigde voorop. De bedreigde geeft de bedreiger zijn zin en laat dit uit houding en gedrag blijken. De bedreigde probeert kalm te blijven en de bedreiger niet te provoceren (met een grapje, onverwachte beweging of iets dergelijks).

De bedreigde draagt zo mogelijk zorg voor alle informatie die kan leiden tot een snelle aanhouding van de verdachte.

7. Follow-up na melding en/of aangifte bij de politie

De Hoofdofficier van Justitie wordt door de politie op de hoogte gesteld bij een dreigingsmelding en/of een aangifte.

- Bij dreiging tegen een persoon ligt de verantwoordelijkheid voor de beslissing over het treffen van beveiligingsmaatregelen, in het kader van de strafrechtelijke handhaving en het bewaken en beveiligen, bij de Hoofdofficier van Justitie en doet de politie voorstellen over de te nemen maatregelen (artikel 1 lid 2 Politiewet, aanwijzing beveiliging van personen, objecten en diensten).

- Als de burgemeester zelf onderwerp is van dreiging, blijft de Hoofdofficier van Justitie verantwoordelijk en kan worden overlegd met de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Als de burgemeester slachtoffer is, wordt tevens de Commissaris van de Koning op de hoogte gesteld.

- De werkgever is verplicht de Arbeidsinspectie te waarschuwen uiterlijk binnen 24 uur na het incident. De Arbeidsinspectie wordt binnen 24 uur gewaarschuwd door de burgemeester, gemeentesecretaris of door de griffier als er sprake is van een ernstig incident waarbij een politieke ambtsdrager lichamelijk of geestelijk letsel oploopt, in het ziekenhuis moet worden

opgenomen, blijvende schade overhoudt aan de gezondheid of overlijdt aan de gevolgen. De gemeentesecretaris en/of de griffier zorgen voor terugkoppeling aan de betrokkenen en aan de gemeenteraad over de strafrechtelijke vervolging en de resultaten daarvan.

Nazorg

Nazorg is belangrijk, de politieke ambtsdragers – en indien nodig ook de directe familieleden en collega's - kunnen er van uitgaan dat ze ondersteund worden tijdens en na het incident van agressie en geweld. De burgemeester of gemeentesecretaris vangt de wethouder op, de burgemeester of griffier de raads- en burgerleden.

De burgemeester en griffier respectievelijk de gemeentesecretaris organiseren de benodigde hulp. Zij kunnen altijd deskundigen om hulp vragen en de teammanager Personeel en Organisatie vragen de verdere zorg over te nemen. De teammanager Personeel en Organisatie kan de arbodienst of andere deskundigen inschakelen en het verdere proces regelen.

8. Communicatie

De burgemeester is ten overstaan van de gemeenteraad (al dan niet vertrouwelijk) woordvoerder als het gaat om bedreiging van één of meer wethouders of raadsleden.

De burgemeester kan zich desgewenst laten bijstaan door de Gebiedsofficier van Justitie. Als de burgemeester direct betrokken is, wordt in overleg met de burgemeester, de locoburgemeester en eventueel de Commissaris van de Koning de handelwijze bepaald.

Andere politieke ambtsdragers worden met instemming van het slachtoffer op de hoogte gebracht van een incident, tijdens een collegevergadering, c.q. besloten overleg van het seniorenconvent. Vertrouwelijkheid wordt daarbij, zo nodig, in acht genomen. In het geval van voortdurende dreiging is het van groot belang dat niemand uitspraken doet die leiden tot verhoging van veiligheidsrisico's.

Zodra er een strafrechtelijk onderzoek is begonnen ligt de woordvoering bij het OM. Communicatie en contacten met de pers worden overgelaten aan het OM in samenspraak met de burgemeester en politie. De adviseur van de gemeente stemt, over een eventuele communicatieboodschap bij een ernstige (be)dreiging, altijd af met de afdeling voorlichting van het Openbaar Ministerie. Getroffen (politie) maatregelen in de publieke ruimte worden nooit naar de pers gecommuniceerd. Afspraken over woordvoering worden altijd in acht genomen.

9. Ondersteuning vanuit Weerbaar Bestuur en de Nederlandse Vereniging van raadsleden

Meer dan de helft van de burgemeesters en wethouders krijgt te maken met bedreiging en intimidatie, zo blijkt uit cijfers van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Dat heeft natuurlijk een grote impact. Niet alleen op de politici zelf, maar ook op de familie.

Bedreiging en intimidatie laat niemand onberoerd. Dergelijk ongewenst gedrag tast ook, vaak onbewust, de manier waarop beslissingen in het werk tot stand komen aan. Onzekerheid over eventuele gevolgen maakt het lastig om de situatie met anderen te bespreken. Een isolement is vaak het gevolg.

Raads- en collegeleden met vragen over veiligheid, agressie, intimidatie en soortgelijke thema's kunnen terecht bij het ondersteuningsteam (OT) weerbaar bestuur. Het netwerk Weerbaar Bestuur is een samenwerking van o.a. het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Justitie en Veiligheid, diverse beroeps- en belangenverenigingen zoals de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, Wethoudersvereniging en Nederlands Genootschap van Burgemeesters. Het

ondersteuningsteam is bereikbaar via <https://www.weerbaar-bestuur.nl/producten-en-diensten/ondersteuningsteam-weerbaar-bestuur> of via 070-3738314

Heeft u een onveilig gevoel, maar bent u nog niet geconfronteerd met een concreet incident of wilt u juist over dat grijze gebied vertrouwelijk sparren? Ook dan is het OT het juiste aanspreekpunt voor u. Het OT geeft lokale bestuurders en volksvertegenwoordigers in deze gevallen een vertrouwelijke steun in de rug en adviseert welke vervolgstappen gezet kunnen of soms moeten worden.

Raadsleden die te maken krijgen met intimidatie of bedreiging, kunnen ook bellen met vertrouwenspersonen van de Vereniging van Raadsleden. De vertrouwenspersonen zijn getraind in het omgaan met intimidatie en bedreigingen, en kunnen u advies en een luisterend oor bieden. <https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/ondersteuningsteam-voor-gevallen-van-intimidatie-bedreiging-of-agressie>

10. Schade, opvang en nazorg na incidenten.

Het kan zijn dat er schade is geleden door de gemeente zelf, aan persoonlijke eigendommen van de betrokkene of dat er aanvullende kosten moeten worden gemaakt (bijvoorbeeld medische). Los van de vraag of de gemeente of de betrokkene verzekerd is voor de schade is het uitgangspunt dat schade zoveel mogelijk wordt verhaald op de veroorzaker. In dit geval kan contact opgenomen worden met de afdeling Juridische Zaken van de gemeente Overbetuwe.

Voor juridische ondersteuning kan men contact opnemen met de beleidsmedewerker OOV. De beleidsmedewerker OOV kan via de juristen van de gemeente Overbetuwe advies en hulp krijgen. De juristen kunnen de benadeelde zo nodig bijstaan bij voeging ter terechtzitting. Slachtofferhulp kan hier ook een rol spelen.

Aldus besloten in zijn openbare vergadering
van 11 januari 2022.

DE RAAD VOORNOEMD,
de griffier,

de voorzitter,

drs. D.E. van der Kamp

R.P. Hoytink-Roubos

Geweldsprotocol, afspraken tussen gemeente, politie en openbaar ministerie

- Vast aanspreekpunt bij politie en OM voor bedreiging en belaging
- Serieus nemen aangifte/klacht door politie en OM, zsm actie ondernemen en daarover actief terugkoppelen naar de gemeente
- Als het te verwachten effect en de aard van de gebeurtenis op het terrein van de openbare orde ligt, dan maakt de burgemeester zo nodig gebruik van zijn bevoegdheden op grond van de Gemeentewet.
- Aanvullende beveiligingsmaatregelen worden in goed overleg tussen gemeente, politie en OM getroffen en uitgevoerd.
- De politie voert maatregelen in de openbare ruimte uit (surveillance, cameratoezicht).
- De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van bijzondere maatregelen aan de woning in het kader van (be)dreiging en maatregelen die noodzakelijk zijn vanwege specifieke omstandigheden en risico's en eventueel herstel na afloop van de dreiging

EMOTIE OF AGRESSIE?	EMOTIONEEL GEDRAG	AGRESSIE (Non-)verbale Agressie	AGRESSIE Bedreiging, Intimidatie	AGRESSIE Fysiek Geweld
<p>GEDRAG gericht op zichzelf en op de eigen situatie</p> <p><i>Vaak te herkennen aan het woordje "ik".</i></p> <p><i>Uitzondering of begrip vragen, klagen, excuus verzinnen, beroep op redelijkheid doen, afhankelijk gedrag, claimen</i></p>	<p>Kritiek op regels, beleid en/of bestuurlijk orgaan</p> <p><i>Vaak te herkennen aan het woordje "Jullie".</i></p> <p><i>In discussie gaan, ter verantwoording roepen, beschuldigen, schande spreken, machtsstrijd, obstructie</i></p>	<p>Gericht op de politieke ambtsdrager</p> <p><i>Vaak te herkennen aan het woordje "Jij".</i></p> <p><i>Sarren, zuigen, treiteren, uitlokken, grof zijn, schelden, belachelijk maken</i></p> <p><i>Organisatie bepaalt wat wel/niet acceptabel is</i></p>	<p>(Non) verbaal dreigen Dreigen met geweld Intimideren, Seksuele intimidatie</p> <p><i>Gaat een stap verder dan verbale agressie. Het kan ook gaan om een suggestie van geweld of door openlijk hiermee te dreigen. Het gedrag is op jou persoonlijk gericht. De uiting van agressie levert mogelijk ook gevaar op voor de burger zelf of voor anderen.</i></p>	<p>Schoppen, Slaan, Spugen, Beetpakken, Trekken, Vernielen, Voorwerpen gooien</p> <p><i>Gaat een stap verder dan bedreiging of intimidatie.</i></p> <p><i>Het gedrag is gericht op personen en/of zaken</i></p>
<p>STANDPUNT ORGANISATIE- (ORGANISATIE-NORM)</p>	<p>Burgers mogen klagen en boos en geïrriteerd zijn.</p> <p>In de aanpak is de politieke ambtsdrager aan zet.</p>	<p>Burgers mogen niet persoonlijk worden richting politieke ambtsdragers. We gaan pas verder in gesprek wanneer de burger met dit gedrag stopt. Als het gedrag niet stopt beëindigen we het gesprek en nemen we passende maatregelen.</p>	<p>Burgers mogen politieke ambtsdragers niet bedreigen of intimideren.</p> <p>We beëindigen in zo'n geval het gesprek en nemen gepaste maatregelen.</p>	<p>De veiligheid van politieke ambtsdragers gaat boven alles. Burgers mogen dus niet fysiek worden naar personen en/of zaken.</p>
<p>MELDEN EN AFHANDELEN?</p>	<p>Niet melden, tenzij het gedrag aanhoudt en er een patroon ontstaat</p>	<p>Als de burger zich positief corrigeert na te zijn aangesproken op zijn/haar gedrag wordt er niet gemeld.</p> <p>Bij aanhoudend gedrag wordt het gedrag wel gemeld en afgehandeld conform sanctiebeleid van de gemeente. Het doel is regie voeren op de interactie</p>	<p>Altijd melden en afhandelen conform sanctiebeleid van de gemeente. Het doel is regie voeren op de interactie</p>	<p>Altijd melden en afhandelen conform sanctiebeleid van de gemeente. Het doel is regie voeren op de interactie</p>

Gedragcode integriteit

Gedragcode voor de gemeenteraad van Overbetuwe

Regels over de zuiverheid van de besluitvorming

Eindversie (1 maart 2015)

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inleiding	3
1. Regels rondom (de schijn van) belangenverstrengeling	7
Vingeroefeningen	10
2. Regels rondom (de schijn van) corruptie	13
Vingeroefeningen	16
3. Regels rondom het gebruik van gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen	19
Vingeroefening	20
4. Regels rondom informatie	21
Vingeroefeningen	23
5. Regels rondom de onderlinge omgang en de gang van zaken tijdens de vergaderingen	25
Vingeroefeningen	26
6. Regels rondom de naleving van de gedragscode	27
Vingeroefening	30
Bijlage 1 Verwijzingen naar de wet per gedragscode-artikel	31
Bijlage 2 Specifiek uitgesloten combinaties van functies	33
Bijlage 3 Specifiek verboden overeenkomsten/handelingen	34
Bijlage 4 Enkele specifieke formele sancties	35
Bijlage 5 Relevante regels gemeente Overbetuwe	36

Voorwoord

Geachte raadsleden en wethouders van Overbetuwe,

Goed bestuur en integer handelen door politici gaan hand in hand. De integriteit van de politiek overstijgt het belang van de dagelijkse bestuurlijke bedrijvigheid en verdient dan ook onze volle aandacht.

Daarom doet het mij deugd dat de nieuw aangetreden gemeenteraad van Overbetuwe direct aan de slag is gegaan met dit belangrijke onderwerp. Niet alleen door er een workshop aan te wijden, maar ook door voor de raad een nieuwe gedragscode te ontwikkelen. Het college heeft dit goede voorbeeld gevolgd door ook voor de wethouders en de burgemeester nieuwe codes op te stellen.

In deze drie gedragscodes worden duidelijke afspraken geformuleerd waaraan wij onszelf en elkaar gaan houden. Met kennis van wetten en regels kunnen we voorkomen dat zich integriteitsvraagstukken voordoen. Bovendien bieden de codes ons een richtsnoer voor hoe te handelen als zich toch eens zo'n vraagstuk aandient. Openheid, zorgvuldigheid en rechtvaardigheid zijn sleutelwoorden bij dit alles.

In een aantal sessies heeft een werkgroep uit de raad de gedragscode voor de raad opgesteld. Daarbij is dankbaar gebruik gemaakt van elders ontwikkelde codes, met name die van Zaanstad, die ons zeer aansprak. De codes voor burgemeester en wethouders zijn opgebouwd langs dezelfde lijnen als die voor de raad.

Door de gedragscodes in de dagelijkse praktijk van goed en zorgvuldig bestuur een vaste plaats te geven, beschermen we onszelf en de burgers en organisaties in onze gemeente tegen belangenverstremming en andere vormen van niet-integer handelen.

Maar alleen het opstellen en vaststellen van deze codes biedt onvoldoende garanties voor integer handelen. Daarvoor is het noodzakelijk dat we het onderwerp geregeld agenderen in onze fractievergaderingen, dat we elkaar erop aanspreken en elkaar er scherp in houden.

Als burgemeester en dus als hoeder van de bestuurlijke integriteit in onze gemeente neem ik mij voor het onderwerp regelmatig op de agenda te zetten. Ik heb er vertrouwen in dat deze leidraad ons daarbij helpt.

Toon van Asseldonk
(burgemeester)

Inleiding

In Nederland worden met enige regelmaat bedenkingen geuit over de integriteit van de politiek. Gemeentelijke politici worden bevraagd over hun declaratiegedrag, Tweede Kamerleden en Commissarissen van de Koning worden bevraagd over hun nevenfuncties en de inkomsten die zij daaruit genereren, incidenten begaan door politici verschijnen in de dag- en weekbladen. Opiniemakers uiten hun zorgen en oordelen.

Intussen kent de Nederlandse politiek een hoog niveau van integriteit; vergeleken met hun collega's in andere landen begaan Nederlandse politici weinig schendingen. Dat is zo, ondanks het feit dat politici aan veel verleidingen blootstaan en er zich veel kansen aan hen voordoen om op die verleidingen in te gaan. Omkoping (oftewel: corruptie) hebben we zo goed als uitgebannen.

Het grootste risico van de ongerustheid en de reactie op de incidenten die zich voordoen, is dat de geloofwaardigheid van de politiek blijvende schade oploopt. Daarnaast valt niet uit te sluiten dat er onder druk van de gealarmeerde publieke opinie ondoordachte en dus onverstandige maatregelen getroffen worden – maatregelen die de geloofwaardigheid van de politiek beogen te versterken, maar die juist het tegendeel bewerkstelligen. Het gevaar bestaat dat individuele politici hiervan het slachtoffer worden. Dat er bij het sanctioneren geen verschil meer wordt gemaakt tussen een lichte overtreding en een ernstige schending en dat enkel en alleen een verdenking al het einde van een politieke carrière kan betekenen.

In dit licht is het voor alle politici belangrijk om te beschikken over een heldere en complete gedragscode, als informatiebron en richtsnoer.

Voor wie is deze gedragscode geschreven?

De regels van deze gedragscode gelden voor de raadsleden (inclusief burgerleden) van de gemeente Overbetuwe. Voor de wethouders en de burgemeester van Overbetuwe zijn aparte gedragscodes opgesteld.

Deze gedragscode wil duidelijkheid geven over wat de wet van raadsleden vraagt. Daarmee beoogt de code raadsleden in eerste instantie te beschermen tegen onnodige misstappen. De tekst van de artikelen in de code volgt vrijwel letterlijk de wet. 'Vrijwel', want op enkele plekken is de code strenger dan de wet:

- deze code draagt raadsleden op zelfs de schijn van belangenverstrengeling en corruptie te voorkomen (zie hoofdstuk 1 en 2);
- deze code draagt raadsleden op hun financiële belangen bekend te maken (zie artikel 1.8);
- deze code hanteert een 'Nee, tenzij'-beleid ten aanzien van het aannemen van geschenken (zie hoofdstuk 2).

In de bijlagen vindt u specifieke verwijzingen naar de relevante wetsartikelen.

Begrippen

Het gemeentebestuur bestaat uit raad, college en burgemeester. Dit zijn de drie bestuursorganen. Voor ieder van deze drie vraagt de wet een door de raad vast te stellen eigen gedragscode. Voor Overbetuwe zijn de codes zo veel mogelijk vanuit hetzelfde perspectief benaderd. In de raad ligt het accent op het maken van politieke keuzes, het college is belast met het dagelijks bestuur. De burgemeester is voorzitter van beide en heeft daarnaast een aantal eigen taken. In de praktijk worden de termen 'politiek' en 'bestuur' weleens door elkaar gehaald. In de Overbetuwse codes worden de termen 'politiek' en 'politici' voor (leden van) raad en college tezamen gebruikt, de term 'bestuurders' voor de leden van het college en de term 'volksvertegenwoordigers' voor de leden van de raad.

Werken aan de integriteit van de Overbetuwse politiek

De vorige gedragscode van Overbetuwe dateerde uit 2002 en was bedoeld voor zowel raadsleden als wethouders en burgemeester. Kort na de verkiezingen van 19 maart 2014 nam de gemeenteraad deel aan een introductiebijeenkomst over (politieke) integriteit. Daarna besloot de raad een werkgroep in te stellen om een nieuwe gedragscode voor de raad voor te bereiden. Deze werkgroep en haar adviseurs hebben tussen september 2014 en januari 2015 drie keer vergaderd.

Besloten werd om voor de nieuwe gedragscode de code van gemeenteraad van Zaanstad (aldaar vastgesteld in januari 2014) als basis te gebruiken. De werkgroep is de collega's uit Zaanstad zeer erkentelijk voor het goede werk dat daar is verricht. In de nieuwe code van Overbetuwe is dezelfde hoofdstukindeling aangehouden en ook de formuleringen van de meeste regels zijn overgenomen. Op enkele punten in de tekst werd een wijziging van redactionele aard aangebracht. Net als de Zaanse code bevat die van Overbetuwe 'vingeroefeningen' en een overzicht van wettelijke bepalingen die aan de regels ten grondslag liggen.

Op basis van de nieuwe code voor de gemeenteraad, zoals opgesteld door de werkgroep, zijn varianten uitgewerkt voor de burgemeester en de wethouders.

Met de drie nieuwe gedragscodes als grondsteen voor een rechtvaardige handhavingspraktijk wordt beoogd het integer handelen in de Overbetuwse gemeentepolitiek te ondersteunen en bevorderen. Het doel is niet alleen om misstappen die worden gemaakt met de beste bedoelingen of uit onwetendheid tegen te gaan, maar ook om te voorkomen dat er in de gemeente paniekmaatregelen worden genomen als er een overtreding van de gedragscode wordt vermoed. Helder moet zijn welke procedure in zo'n geval moet worden gevolgd. Bovenal moet worden voorkomen dat onschuldigen schade lijden en dat schuldigen onevenredig zwaar worden bestraft. Bij het handhaven van de politieke integriteit zijn de drie gedragscodes een belangrijk instrument, zowel in preventief als in repressief opzicht.

Functies van een gedragscode

Een gedragscode voor politici heeft een aantal algemene functies. De code:

- ontlast de morele oordeelsvorming van individuen;
- stelt de norm;
- definieert specifieke handelingen als schendingen;

- maakt zorgvuldig optreden tegen schendingen mogelijk;
- geeft richting aan de morele oordeelsvorming van individuen.

De gedragscode beschermt daarnaast specifiek de *zuiverheid* van de politieke en bestuurlijke besluitvorming. Het gaat dan om het voorkomen van corruptie en belangenverstrengeling. Die vervalsen immers de besluitvorming en resulteren per definitie in machtsmisbruik. Politici worden er zelfs toe opgeroepen om actief de schijn van belangenverstrengeling en corruptie tegen te gaan. Die schijn ondergraaft de geloofwaardigheid van individuele raadsleden en die van de raad als geheel.

Schendingen

Wet en gedragscode definiëren een reeks handelingen van politici als integriteitschendingen. Sommige schendingen zijn generiek en zijn binnen bijna alle organisaties verboden (ongewenst gedrag, fraude). Andere komen gelet op de aard van het werk vooral voor in de politiek, zoals belangenverstrengeling en corruptie (of de schijn daarvan) en het lekken van informatie. Van de schendingen die voorkomen, blijken belangenverstrengeling en het lekken van informatie in de Nederlandse politiek relatief veel voor te komen. Die krijgen in deze gedragscode dan ook veel aandacht.

Belangenverstrengeling

De acceptatie van het verstrengelen van belangen is afgenomen en de meldingsbereidheid is toegenomen. Het publieke debat over dit soort kwesties heeft dat nog eens versterkt. De media zijn er alert op. De kans dat een politicus ter verantwoording wordt geroepen over zijn gedrag, is toegenomen.

Het lekken van informatie

Het terugdringen van het lekken van informatie blijkt in de praktijk erg lastig te zijn. Het kan immers lonend zijn (in termen van politiek gewin) om te lekken. Ook de media kunnen ervan profiteren en zij kunnen politici ertoe verleiden. Dit terwijl het lekken van geheime informatie bij strafwet verboden is en dus strafrechtelijk te vervolgen is. De politiek kan het per ongeluk én het met opzet lekken in hoge mate zelf tegengaan, onder meer door preventieve maatregelen te nemen.

De nieuwste gedragscode voor de Overbetuwse politiek

In deze nieuwe gedragscode zijn de volgende verbeteringen aangebracht:

- er zijn artikelen aan de gedragscode toegevoegd die met een wettelijke verplichting corresponderen, maar in de vorige code ontbraken;
- de artikelen zijn op een meer inzichtelijke manier gegroepeerd;
- in een bijlage zijn exacte verwijzingen naar de onderliggende wetsartikelen opgenomen;¹
- formuleringen die tot misverstanden bleken te leiden zijn verhelderd;
- er zijn enkele artikelen opgenomen die met de omgang met de gedragscode en de handhavingspraktijk te maken hebben;
- er zijn voorbeelden toegevoegd die de werking van de artikelen duiden.

¹ Deze code is een vertaling van de wetgeving en regelgeving zoals deze zijn geformuleerd d.d. 1 september 2014 (zie bijlagen). Wijzigingen in onderliggende wet- en regelgeving kunnen dus gevolgen hebben voor de gedragscode. Wetgeving is altijd leidend.

De praktijk zal leren hoe de aangebrachte verbeteringen werken in de alsmaar veranderende politieke context. Het is dan ook voorstelbaar dat deze gedragscode aan de hand van ervaringen en inzichten die worden opgedaan in de Overbetuwse praktijk verder zal worden aangepast. In elk geval wordt de gedragscode om de vier jaar, aan het begin van elke nieuwe raadsperiode, opnieuw vastgesteld.

1 Regels rondom (de schijn van) belangenverstremgeling

Artikel 1

Een raadslid mag zijn invloed en stem niet gebruiken om een persoonlijk belang veilig te stellen of het belang van een ander(e organisatie) bij wie hij een persoonlijke betrokkenheid heeft.

Artikel 1.1

Een raadslid moet actief en uit zichzelf belangenverstremgeling en zelfs de schijn daarvan tegengaan.

Toelichting: De wetgever heeft raadsleden op vier manieren bescherming geboden tegen de verleiding van belangenverstremgeling en tegen de schijn ervan.

(1) Om te beginnen geeft de wetgever aan dat de gemeenteraad als bestuursorgaan zijn taak zonder vooringenomenheid moet vervullen.

De wetgever geeft de gemeenteraad de verantwoordelijkheid om ervoor te waken dat persoonlijke belangen van raadsleden de besluitvorming beïnvloeden. Met 'persoonlijk belang' wordt bedoeld op ieder belang dat niet behoort tot de belangen die de gemeenteraad uit hoofde van zijn taak behoort te vervullen. Deze waakzaamheid geldt ook als het gaat om de schijn van belangenverstremgeling.

Let wel: het gaat hier om persoonlijke *belangen*; het gaat niet alleen om – zoals politici soms denken – 'persoonlijk gewin', 'persoonlijk voordeel' of 'persoonlijke financiële inkomsten'. Raadsleden moeten dus beoordelen of er sprake is van een persoonlijk belang waardoor belangenverstremgeling ontstaat die de besluitvorming ten onrechte kan beïnvloeden.

De wetgever doet een beroep op de verantwoordelijkheid van de gemeenteraad als geheel om ervoor te waken dat persoonlijke belangen van zijn leden de besluitvorming beïnvloeden. Deze verplichting geldt gedurende het gehele proces van besluitvorming en niet alleen tijdens de stemming.² Politici struikelen soms in gevallen waarin er 'slechts' sprake is van de schijn van belangenverstremgeling. Het is dan ook in het belang van politici zelf dat dit voorschrift zo expliciet in de code is opgenomen.

² Agressie of geweld van burgers tegen politici kunnen de besluitvorming beïnvloeden. Een politicus mag zich ook door agressie en geweld niet laten beïnvloeden. In voorkomende gevallen wordt aangeraden contact op te nemen met de griffier of de gemeentesecretaris.

(2) De wetgever verbiedt raadsleden vervolgens expliciet te stemmen als er sprake is van een aangelegenheid waarbij een raadslid een persoonlijk belang heeft. De wetgever probeert daarmee uit te sluiten dat een raadslid meestemt als sprake is van belangenverstrengeling.

(3) In een aantal gevallen vindt de wetgever dat die bescherming door het verbod om te stemmen niet ver genoeg gaat. In die gevallen verbiedt de wetgever raadsleden expliciet bepaalde welomschreven functies te bekleden, rollen te vervullen en (rechts)handelingen uit te voeren. In de artikelen 1.4 en 1.5 van deze gedragscode wordt naar die verboden verwezen. In bijlagen 2 en 3 van deze gedragscode treft u een opsomming aan van de verboden combinaties van functies en verboden overeenkomsten en handelingen. Het wordt dringend aangeraden deze bijlagen nauwkeurig te bestuderen.

(4) De wetgever eist van raadsleden dat zij alle functies openbaar maken die zij vervullen naast het raadslidmaatschap. Op die manier wordt het voor andere raadsleden, bestuurders, fractievoorzitters, partijbestuurders, de griffier en de gemeentesecretaris mogelijk een raadslid te waarschuwen voor de kwesties waarin belangenverstrengeling dreigt. Ook de pers en de burger kunnen op basis daarvan hun controlerende taak uitoefenen. Daarom is in deze gedragscode ook verordonneerd dat zij tevens al hun substantiële financiële belangen bekendmaken bij ondernemingen die zaken doen met de gemeente.

Artikel 1.2

Een raadslid onthoudt zich alleen van deelname aan de stemming als er sprake is van een beslissing waarbij belangenverstrengeling dreigt; het gaat dan om kwesties waar hij zelf een persoonlijk belang bij heeft of om kwesties waarbij het gaat om een belang van een individu of organisatie waarbij hij een substantiële betrokkenheid heeft.

Artikel 1.3

Een raadslid onthoudt zich bij beslissingen waarbij belangenverstrengeling dreigt, niet alleen van stemming (zie art. 1.2) maar ook van beïnvloeding van de besluitvorming in de andere fases van het besluitvormingsproces.

Artikel 1.4

Een raadslid mag bepaalde in de Gemeentewet opgesomde functies niet uitoefenen (zie bijlage 2).

Artikel 1.5

Een raadslid mag bepaalde in de Gemeentewet genoemde overeenkomsten en handelingen niet aangaan (zie bijlage 3).

Artikel 1.6

Een raadslid maakt openbaar welke betaalde en onbetaalde functies hij vervult naast het raadslidmaatschap.

Artikel 1.7

De griffier van de raad draagt zorg voor een geactualiseerde openbare lijst met functies van raadsleden. Op deze lijst wordt tevens vermeld of de werkzaamheden al dan niet bezoldigd zijn.

Artikel 1.8

Bij het aanvaarden van zijn benoeming doet een raadslid opgave van zijn financiële belangen (in de vorm van bijvoorbeeld aandelen, obligaties en opties) in ondernemingen waarmee de gemeente zaken doet of waarin de gemeente een belang heeft en die kunnen leiden tot (schijn van) belangenverstremgeling. Een overzicht van de financiële belangen van alle raadsleden is openbaar en ligt ter inzage bij de griffie. Ook een financieel belang dat in de loop van een raadsperiode ontstaat dient opgegeven te worden.

Artikel 1.9

De griffier van de raad draagt zorg voor een geactualiseerde openbare lijst met gemelde financiële belangen van raadsleden.

Vingeroefeningen

Oefening 1: Een raadslid is voorzitter van een voetbalvereniging. Mag het raadslid zijn raadslidmaatschap combineren met dit voorzitterschap?

Antwoord: De Gemeentewet artikel 13 verbiedt de combinatie van deze functies niet. Artikel 1.4 van de gedragscode wordt dus niet overtreden door het combineren van deze functies. De functie moet wel worden gemeld (zie artikel 1.6) en de griffier moet zorg dragen voor bekendmaking van deze nevenactiviteit (artikel 1.7 code).

Let op: een raadslid moet al zijn functies melden.

Variant 1: De Sportnota wordt behandeld in de raad. Mag dit raadslid meestemmen?

Antwoord: Ja. In de Sportnota worden beslissingen voorgelegd die alle sport betreffen. Er treedt dus a priori geen verstrengeling van belangen op als dit raadslid mee doet aan de besluitvorming in de raad. Kennis bij raadsleden over sport is van groot belang om kwalitatief goede besluiten over sport te nemen voor de gemeente. Het is dus van belang dat hij meedoet in de besluitvorming.

Let op: De redenatie 'bij twijfel niet meestemmen' gaat niet altijd op. Het ligt in de kern van de taak van een politicus om te stemmen. Hij mag dus slechts in een beperkt aantal – in de wet genoemde gevallen – niet meestemmen. Meestemmen mag niet als het belang van een raadslid ('of een individu of organisatie waarbij hij een persoonlijke betrokkenheid heeft') wordt verstrengeld met het algemeen belang. In alle andere gevallen is het devies om te stemmen. Er kan een *schijn* van belangenverstrengeling ontstaan in een situatie waardoor een raadslid overweegt niet mee te stemmen. Natuurlijk dient het raadslid de schijn van belangenverstrengeling te voorkomen. Maar vaak zijn er in specifieke situaties nog andere mogelijkheden om actief de schijn van belangenverstrengeling te voorkomen anders dan niet meestemmen.

Variant 2: De raad moet besluiten over uitbreiding van voetbalvelden. Ook de club waar het raadslid voorzitter van is wordt genoemd. Mag hij meestemmen?

Antwoord: Nee, artikel 1.2. van de gedragscode verbiedt het raadslid om mee te stemmen. De club is een van de (duidelijke) belanghebbenden in dit besluit, dus een verstrengeling van belangen is aan de orde: het belang van de club dat hij geacht wordt te dienen als voorzitter en het belang van de gemeente als geheel.

Variant 3: Mag dit raadslid een ander lid van de fractie het woord laten voeren op dit dossier?

Antwoord: Dat mag. Maar het gaat bij de mogelijkheid om de besluitvorming te beïnvloeden om meer dan alleen het woordvoerschap op dit dossier. Het raadslid dat voorzitter is van de voetbalclub mag op grond van artikel 1.3 van de gedragscode ook intern het standpunt van de fractie over de uitbreiding van de voetbalvelden niet beïnvloeden. Omdat de burger niet kan controleren of hij dat daadwerkelijk niet heeft gedaan, is het zaak dat alle fractieleden erop toezien dat ook in de interne oordeels- en besluitvorming de activiteiten van dit raadslid gescheiden blijven. Dat betekent dat zij hun collega geen oordeel vragen over deze kwestie. Hij mag de fractie enkel informeren, niet beïnvloeden.

Variant 4: Als het raadslid/de voorzitter tégen de uitbreiding van velden van zijn eigen club zou stemmen, dan is toch voor de burger te zien dat hij zijn raadswork en zijn voetbalwerk scheidt? Dan kan hij toch meestemmen?

Antwoord: Nee, ook dan mag hij op grond van artikel 1.2. niet meestemmen. Wellicht komt het de voetbalclub om redenen die niet bekend zijn veel beter uit als de uitbreiding bij een andere club geschiedt. Dan zou het weliswaar lijken alsof hij in het belang van de gemeente (en niet dat van de club) zou stemmen, maar hij doet dat feitelijk niet. Stemgedrag is dus niet relevant in deze situatie.

Variant 5: De raad moet besluiten over uitbreiding van voetbalvelden. Voetbalclub X wordt genoemd als kandidaat. Het kind van een raadslid (niet zijnde de voorzitter van de voetbalclub) zit op voetclub X. Mag het raadslid meestemmen?

Antwoord: Ja, het raadslid moet gewoon meestemmen. De relatie tussen het raadslid en de voetbalclub is niet van dien aard dat er sprake of dreiging is van een onwenselijke verstrengeling van persoonlijk belang met het algemeen belang. Zie ook de opmerking onder variant 1 van bovenstaand voorbeeld.

Oefening 2: Een raadslid is tevens zzp-er. Hij verzorgt als trainer onder meer trainingen 'De klant is koning'. De afdeling Burgerzaken van de gemeente Overbetuwe vraagt hem deze training te verzorgen voor medewerkers Burgerzaken. Mag hij de opdracht aannemen?

Antwoord: Nee, hij mag deze opdracht niet aannemen. De Gemeentewet verbiedt raadsleden in artikel 15 bepaalde overeenkomsten aan te gaan en bepaalde handelingen te verrichten. In bovenstaande situatie is artikel 15, lid d/1e van toepassing. Dat betekent dat het aannemen van de klus een overtreding van de Gemeentewet en daarmee van artikel 1.4 van de gedragscode zou zijn.

Variant 1: En als hij nu niet zelf voor de groep staat, maar iemand inhuurt die dat namens zijn eenmansbedrijf doet?

Antwoord: Ook dan mag hij de klus niet aannemen, op grond van Gemeentewet-artikel 15, lid 1, d/1e. Het feit dat zijn bedrijf de overeenkomst rechtstreeks aangaat, maakt dat dit artikel van toepassing is. Het aannemen van de klus is een overtreding van de Gemeentewet en daarmee van artikel 1.4 van de gedragscode.

Variant 2: En als hij de opdracht nu vrijwillig doet, dus zonder daarvoor een betaling te krijgen?

Antwoord: Ook dan geldt dat hij de opdracht niet mag aannemen. Het gaat in dit artikel om het aangaan van een overeenkomst. Of daar wel of niet voor betaald wordt doet niet ter zake. Dat het raadslid niet wordt betaald is voor derden (waaronder 'de burger op straat') niet zichtbaar en het aannemen van de opdracht kan om die reden toch de schijn van belangenverstrengeling opleveren. Het aannemen van de opdracht is een overtreding van de Gemeentewet en daarmee van artikel 1.4 van de gedragscode.

Variant 3: Een trainingsbureau heeft de opdracht van de gemeente gekregen om de training 'De klant is koning' te verzorgen voor de medewerkers van Burgerzaken. Dit

bureau vraagt het raadslid/tevens zzp-er de training te verzorgen. Mag dit raadslid de klus aannemen?

Antwoord: Nee. De overeenkomst met de gemeente wordt weliswaar niet rechtstreeks aangegaan, maar wel via het trainingsbureau. 'Middelrijk' verricht het raadslid dus wel (betaald) werk voor de gemeente. Het aannemen van de klus is een overtreding van de Gemeentewet van artikel 1.4 van de gedragscode.

Oefening 3: Een raadslid is naast zijn raadslidmaatschap leerlingbegeleider en weet om die reden veel over jeugdzorg. Mag hij woordvoerder in de raad zijn op dit onderwerp?

Antwoord: Ja, dat mag. Het is van belang dat raadsleden kennis hebben over wat zich afspeelt in het maatschappelijk middenveld. Mede daarom wordt een combinatie van functies slechts zelden uitgesloten bij wet. Het raadslid mag alleen niet het standpunt van de fractie (en de raad) dusdanig beïnvloeden dat het ten onrechte positief uitpakt voor zijn eigen werkgever.

Let op: In de praktijk komen er veel verschillende situaties voor waarin een raadslid in zijn andere functie betrokken kan zijn bij het verrichten van werk in opdracht voor de gemeente. Het is verstandig iedere situatie goed te analyseren en bij twijfel hierover advies in te winnen bij bijvoorbeeld de griffier.

2 Regels rondom (de schijn van) corruptie

Artikel 2

Een raadslid mag zijn invloed en zijn stem niet laten kopen of beïnvloeden door geld, goederen of diensten die hem zijn gegeven of hem in het vooruitzicht zijn gesteld.

Toelichting: Het bovenstaande artikel geeft een definitie van corruptie voor raadsleden. Ging het bij belangenverstrengeling nog om het onterecht laten meewegen van een persoonlijk belang bij de besluitvorming, bij corruptie gaat het om omkoping van een politicus. Belangenverstrengeling is niet in het Wetboek van Strafrecht opgenomen, corruptie is dat wel. In de onderliggende artikelen zijn regels opgenomen om de politicus te helpen om de (schijn van) corruptie te voorkomen.

Artikel 2.1

Een raadslid moet actief en uit zichzelf de schijn van corruptie tegengaan.

Aannemen van geschenken

Toelichting: Geschenken zijn een sluiproute naar corruptie. Ze kunnen gebruikt worden om de besluitvorming te beïnvloeden. Ze kunnen corrumperen of de aanloop daartoe vormen. Ze wekken in ieder geval de schijn. Onderstaande regels zijn geformuleerd als een 'Nee, tenzij'-regel; een raadslid neemt geen geschenken aan, tenzij er goede redenen zijn om hiervan af te wijken. De afwijkingen dienen vervolgens bekend gemaakt te worden bij de griffier, die bepaalt welke vervolgstappen nodig zijn.

Artikel 2.2

Een raadslid neemt geen geschenken aan die hem uit hoofde van of vanwege zijn functie worden aangeboden, tenzij:

- a. het weigeren, teruggeven of terugsturen de gever ernstig zou kwetsen of bijzonder in verlegenheid zou brengen en/of
- b. het weigeren, teruggeven of terugsturen om praktische redenen onwerkbaar is en/of
- c. het gaat om een incidentele, kleine attentie (zoals een bloemetje of fles wijn) waarbij de schijn van corruptie afwezig is.

Artikel 2.3

Als geschenken om een van de in artikel 2.2 genoemde redenen niet zijn geweigerd, teruggegeven of teruggestuurd, of om andere redenen toch in het bezit zijn van het

raadslid, wordt dit gemeld aan de griffier, tenzij het gaat om het genoemde onder 2.2c. De geschenken kunnen dan alsnog worden teruggestuurd of eigendom worden van de gemeente. De griffier zorgt voor de registratie van giften en hun gemeentelijke bestemming.

Aannemen van faciliteiten en diensten

Toelichting: Het accepteren van faciliteiten of diensten van anderen kan een afhankelijkheid creëren, of een dankbaarheid, die de zuiverheid van het besluitvormingsproces kan aantasten. Ook met het aannemen van faciliteiten en diensten kan een raadslid gecorrumpeerd raken. Het wekt in ieder geval de schijn van corruptie op.

Artikel 2.4

Een raadslid accepteert geen faciliteiten en diensten van anderen die hem uit hoofde van of vanwege zijn functie worden aangeboden, tenzij:

- a. het weigeren ervan het raadswerk onmogelijk of onwerkbaar zou maken en
- b. tegelijkertijd de schijn van corruptie afwezig is.

Artikel 2.5

Een raadslid gebruikt faciliteiten of diensten van anderen die uit hoofde of vanwege de raadsfunctie worden aangeboden, niet voor privédoeleinden.

Aannemen van lunches, diners en recepties

Toelichting: De verplichting actief het ontstaan van de schijn tegen te gaan, betekent dat het lunchen, dineren of naar recepties gaan op kosten van anderen waar mogelijk moet worden vermeden, tenzij de redenen van art. 2.6 van toepassing zijn.

Artikel 2.6

Een raadslid accepteert lunches, diners, recepties en andere uitnodigingen die door anderen betaald of georganiseerd worden, alleen als

- a. dat behoort tot de uitoefening van het raadswerk,
- b. de aanwezigheid beschouwd kan worden als functioneel (protocollaire taken, formele vertegenwoordiging van de gemeente, uitnodiging met beschreven doel omtrent de gewenstheid van de aanwezigheid) en
- c. tegelijkertijd de schijn van corruptie afwezig is.

Accepteren van reizen, verblijven en werkbezoeken

Toelichting: Wat voor lunches en diners geldt, geldt in nog sterkere mate voor het reizen op kosten van derden (zoals bedrijven of belangenverenigingen). Dat wordt in de regel met grote argwaan bekeken. Het is beter alle schijn te vermijden.

Artikel 2.7

Een raadslid accepteert werkbezoeken waarbij reis- en verblijfkosten door anderen worden betaald alleen bij hoge uitzondering. Een dergelijke invitatie dient altijd te worden besproken in het seniorenconvent. De invitatie mag alleen worden geaccepteerd als het bezoek aantoonbaar van groot belang is voor de gemeente en de schijn van corruptie afwezig is. Van een dergelijk werkbezoek wordt altijd verslag gedaan aan de raad.

Vingeroefeningen

Oefening 4: In de gemeente is een nieuw theater gebouwd. Raadsleden en collegeleden krijgen van de directie een kaart aangeboden, geldig voor de huidige bestuursperiode, die vrije toegang biedt tot alle voorstellingen. Mag deze kaart worden geaccepteerd?

Antwoord: Nee, het aannemen van de kaart, is een overtreding van artikel 2.2 van de gedragscode. Een dergelijke kaart is een gericht geschenk voor de politici van Overbetuwe.

Variante 1: Alleen de raadsleden die Kunst en Cultuur in hun portefeuille hebben krijgen de kaart aangeboden. Het is voor het raadswerk goed om te weten hoe het reilt en zeilt bij het grootste theater uit de regio. Mag deze kaart worden geaccepteerd?

Antwoord: Nee, het aannemen van de kaart is ook nu een overtreding van artikel 2.2 van de gedragscode. Het is 'om te weten hoe het reilt en zeilt' bij het theater voor deze raadsleden niet noodzakelijk een kaart te hebben en het accepteren van een dergelijke gift roept mogelijk wel de schijn van corruptie op. De raad kan zich in dit geval op een andere manier op de hoogte stellen omtrent specifiek dit ene theater of de toneelbranche meer in het algemeen, zoals door het afleggen van een werkbezoek met een duidelijk werkprogramma. De kaarten dienen dus te worden teruggestuurd, conform artikel 2.2.

Variante 2: Een ambtenaar van de afdeling Communicatie heeft van het theater twintig vrijkaartjes gekregen om een cabaretfestival bij te wonen dat door hen wordt georganiseerd. De gemeente Overbetuwe heeft het festival gesubsidieerd. De mail die aan alle politici wordt gestuurd, eindigt met: 'Wie wil? 1 kaartje per persoon!'

a. Mag een raadslid dit kaartje accepteren?

Antwoord: Nee, dat zou in overtreding zijn met artikel 2.2. Het kaartje is een geschenk.

b. Is dit dan geen uitnodiging voor relaties?

Antwoord: Nee, dit is geen formele uitnodiging. De redenatie om een vrijkaartje wel te accepteren zou kunnen zijn dat de gemeente financieel heeft bijgedragen aan dit festival en dat dit kaartje dus gezien kan worden als een uitnodiging van het theater aan zijn relaties. Maar met het oog op artikel 2.6 moet worden geconcludeerd dat een mail van een ambtenaar van de afdeling Communicatie met de afsluiting 'Wie wil? 1 kaartje per persoon!' niet gezien kan worden als een gerichte uitnodiging van het theater aan zijn relaties, noch als een uitnodiging van het college van B&W aan de raadsleden. Daarbij is onvoldoende duidelijk of het ingaan op deze 'uitnodiging' functioneel is: heeft het raadslid een formele rol te vervullen op het festival, opent hij het festival, overhandigt hij een boek, oorkonde, lintje?

c. Had de ambtenaar deze kaartjes mogen aannemen?

Antwoord: Nee. Het organiseren van de gemeentelijke betrokkenheid bij dit cabaretfestival behoort tot de normale werkzaamheden van de ambtenaren. De extra beloning in de vorm van vrijkaartjes had dus geweigerd moeten worden.

Let op: Het is belangrijk om te bekijken of het accepteren van giften in professionele zin daadwerkelijk noodzakelijk is en of er geen andere manieren zijn om dit doel te bereiken, zonder dat daarbij de schijn van corruptie wordt opgeroepen. Verschillende argumenten worden door politici gebruikt om giften aan te nemen en in te gaan op uitnodigen. 'Het is voor het raadswerk noodzakelijk of zeer informatief' en 'het is nodig om de relatie goed te houden' zijn de meest gehoorde. Toch blijken deze redeneringen in de praktijk vrijwel nooit te kloppen, omdat raadsleden altijd andere manieren ter beschikking staan die minder de schijn van corruptie opwekken. In de morele afweging worden deze argumenten vrijwel altijd ontmaskerd als een smoes om een 'leuk extraatje' te ontvangen.

Oefening 5: Een raadslid heeft een lezing gegeven op een bewonersbijeenkomst. Na afloop krijgt hij een bos bloemen. Mag hij die aannemen?

Antwoord: Ja, de bos bloemen kan gezien worden als een geschenk dat uit hartelijkheid wordt gegeven en het niet accepteren ervan zou de gever op dat moment ernstig in verlegenheid brengen. Het is bovendien niet het type geschenk dat de schijn van corruptie opwekt.

Let op: Een situatie als die in oefening 5 komt geregeld voor. Politici staan veel op podia en krijgen vaak als dank bloemen, fotoboeken, boekenbonnen, flessen wijn, pennen, T-shirts en petjes met opdrukken, presse papiers, koffiemokken en andere typen geschenken uit de categorie 'bagatelgiften'. In veel van dergelijke situaties is het weigeren (hoewel het devies) praktisch onmogelijk zonder de gever in verlegenheid te brengen.

Oefening 6: De gemeenteraad krijgt van het 'goede-doelen-programma' van Siemens met veel korting een videoconferencing-systeem aangeboden. Met dit systeem kunnen raadsleden vanaf een andere locatie toch deelnemen aan een beraadslaging. Zo laat het bedrijf zien goede besluitvorming van groot belang te vinden en te willen ondersteunen. Mag deze faciliteit worden aangenomen?

Antwoord: Nee, het aannemen van het systeem is een overtreding van artikel 2.4 van de gedragscode. Artikel 2.4a. is niet van toepassing; er is budget om de raad te faciliteren. Mocht het noodzakelijk zijn een dergelijk systeem aan te schaffen, dan kan dat vanuit gemeentelijke middelen betaald worden.

Oefening 7: De raad krijgt van de directie van een drukbezocht tuincentrum een uitnodiging om de presentatie bij te wonen van hun uitbreidingsplannen. Daarbij zal ook een diner plaatsvinden met Overbetuwse ondernemers. Mag de raad de uitnodiging accepteren?

Antwoord: Ja, de raadsleden mogen in principe ingaan op dit verzoek. Het is noodzakelijk voor het raadswerk dat de raadsleden geïnformeerd worden. Niet alleen door gesubsidieerde organisaties, ook door commerciële partijen of andere belanghebbenden. Dit soort uitnodigingen bieden raadsleden de mogelijkheid geïnformeerd te worden.

Vaak gaat een dergelijk werkbezoek gepaard met een luxere aankleding, zoals een georganiseerde lunch of diner en door de organisatie geregeld vervoer. Doorgaans levert het accepteren hiervan geen overtreding van de code op. Aan de mate van luxe die nog geaccepteerd kan worden, zitten uiteraard grenzen. Alvorens op het verzoek in te gaan, is het verstandig dat de raad zich hiervan rekenschap geeft. Als de grens overschreden dreigt te worden, mag de uitnodiging niet worden aangenomen. Eventueel kan dan naar een alternatief worden gezocht. In dit geval bijvoorbeeld: de directie van het tuincentrum uitnodigen voor een informatieavond op het gemeentehuis.

3 Regels rondom het gebruik van gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen

Artikel 3

Een raadslid houdt zich aan het beleid dat is vastgesteld voor het gebruik van gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen (zie bijlagen 1 en 5).

Toelichting: Raadsleden krijgen voor hun raadswerk de beschikking over een aantal faciliteiten en over financiële middelen van de gemeente. Zij beschikken veelal over voorzieningen als fractiekamer, computer met toebehoren, laptop, tablet, (mobiele) telefoon, fax en dergelijke die primair voor hun raadswerk ter beschikking zijn gesteld.

Het gebruik hiervan voor privédoeleinden is enkel binnen vastgestelde kaders mogelijk. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat de financiële middelen worden ingezet voor privédoeleinden buiten die vastgestelde kaders, voor werk elders of voor de partij. Gebeurt dat toch, dan is er sprake van fraude.

Artikel 3.1

Een raadslid houdt zich aan het beleid dat is vastgesteld voor het gebruik van interne voorzieningen van algemene aard, zoals fractiekamers, computerapparatuur met toebehoren, laptop, tablet, (mobiele) telefoon, fax en dergelijke.

Artikel 3.2

Een raadslid houdt zich aan de regelgeving en het beleid dat is vastgesteld met betrekking tot onkostenvergoedingen en declaraties (zie bijlage 5).

Vingeroefening

Oefening 8: Een raadslid gaat met de trein naar een partijbijeenkomst van zijn politieke partij. Mag hij het treinkaartje vergoed krijgen uit het persoonlijk budget voor raadsleden?

Antwoord: Nee, het declareren bij de fractie is een overtreding van artikel 3.2 van de gedragscode. Hoewel het van belang is voor het raadswerk dat een raadslid op de hoogte is van de standpunten van zijn partij, wordt het bijwonen van partijbijeenkomsten niet gezien als raadswerk voor de gemeente. Het persoonlijk budget voor raadsleden is bedoeld als een tegemoetkoming in de kosten die nauw verbonden zijn aan het raadswerk voor Overbetuwe.

4 Regels rondom informatie

Artikel 4

De raad ziet erop toe dat het college van burgemeester en wethouders de raad goed informeert. Het college verstrekt alle inlichtingen die de raad voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft, tenzij dit in strijd is met het openbaar belang. Het college kan geheimhouding opleggen overeenkomstig de wet (zie bijlagen 1 en 5).

Artikel 4.1

Een raadslid betracht maximale openheid als het gaat om zijn eigen beleid en beslissingen en om de beweegredenen daarvoor. Hij handelt in overeenstemming met de Gemeentewet en met de Wet openbaarheid van bestuur.

Artikel 4.2

Een raadslid dat de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het geheime of vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, is verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behalve als de wet hem tot mededeling verplicht.

Artikel 4.3

Een raadslid maakt niet ten eigen bate of ten bate van een ander misbruik van in de uitoefening van het ambt verkregen informatie.

Artikel 4.4

Een raadslid gaat prudent om met mondelinge en schriftelijke informatie die hij ontvangt. Hij maakt die niet openbaar c.q. geeft die niet door aan anderen zonder instemming van de afzender. Bij twijfel over de bedoeling van de afzender informeert hij hier eerst naar.

Toelichting: Het handelen van de overheid, wetten, verordeningen en beleid hebben grote invloed op het leven van burgers. Daaruit volgt dat de burger er recht op heeft over het overheidshandelen goed geïnformeerd te worden. De burger heeft er ook recht op de onderliggende redeneringen en afwegingen te kennen en te weten wie welke positie heeft ingenomen. Dit alles bij elkaar opgeteld schept de verplichting voor ambtenarenapparaat, college en raad om de burger nauwkeurig en op tijd op de hoogte te brengen van wat er wordt besproken, besloten en uitgevoerd.

Dat neemt niet weg dat het ook voorkomt dat informatie rond overheidshandelen niet bekend en verspreid mag worden. Het gaat dan altijd om gevallen waarin het openbaar maken zou leiden tot het schenden van rechten van burgers, tot het onterecht toebrengen van schade aan burgers of aan collectieve belangen.

Het college dient zeer prudent om te gaan met het geheim verklaren van

stukken. En de raad moet hierop toezien.

Een ander punt is het informatierecht van de raad. Het college verstrekt de raad alle inlichtingen die hij nodig heeft voor de uitoefening van zijn taak. Daarnaast geeft het college de raad mondeling of schriftelijk alle door een of meer leden gevraagde inlichtingen, tenzij het verstrekken ervan in strijd is met het openbaar belang. Als grens aan het verstrekken van inlichtingen aan de raad is dus genoemd: het moet gaan om informatie die noodzakelijk is voor het uitoefenen van de taak. Er kan discussie ontstaan over de vraag wanneer het punt bereikt is dat 'de noodzakelijke informatie' verstrekt is. Daar moeten politici samen uitkomen. Ook rond het vragen van informatie speelt het risico op belangenverstremgeling of corruptie.

Vingeroefeningen

Oefening 9: De raad heeft het voornemen om de bestemming van een gebied te wijzigen zodat het mogelijk wordt om in dat gebied huizen te bouwen. Verschillende commerciële partijen en andere belanghebbenden hebben hier een stevige lobby voor gevoerd en zijn verheugd dat de raad het serieus in overweging neemt. Het college heeft besloten het dossier geheim te verklaren en de raad heeft dit bekrachtigd. Er wordt in de pers echter regelmatig over het dossier geschreven. Vaak zit men er maar weinig naast, wat erop duidt dat er wellicht door een of meerdere raadsleden gepraat wordt met journalisten. Een raadslid is van mening dat het geheim behandelen van deze kwestie niet langer opportuun is: 'Alles ligt toch al op straat.' Mag hij ingaan op het verzoek van een journalist om met hem over het dossier te spreken?

Antwoord: Nee, het spreken met anderen over deze kwestie is een overtreding van artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht (lekken van geheime informatie) en van artikel 4.2 van de gedragscode. Alleen het bestuursorgaan dat de geheimhouding heeft opgelegd (in dit geval *het college*), of het orgaan dat de geheimhouding heeft bekrachtigd (*de raad*) kan het geheime karakter van de stukken opheffen. Zolang dat niet is gebeurd, ook al is de meeste informatie in de krant verschenen, is het spreken over de kwestie een schending van de geheimhoudingsplicht – een die zelfs strafbaar kan zijn.

Oefening 10: (twitterbericht) '@toneelgroepdeblauwemaandag Ik zit hier in een besloten vergadering over de toekenning subsidies. Het is spannend. #bezuinigenaltijdmoeilijk'

Antwoord: Niet doen. In een besloten vergadering worden zaken vertrouwelijk besproken. Een tweet als deze is dus een overtreding van artikel 4.2 van de gedragscode.

Oefening 11: Het is nog niet bekendgemaakt wanneer de inschrijving voor de nieuwe huizen in een net ontwikkeld gebied van start zal gaan. Een raadslid schat in dat met een beetje goede wil van politiek en ambtenarij dit waarschijnlijk midden in de zomer zal gebeuren. Zijn zus wil graag wonen in dat gebied. Mag hij zijn zus waarschuwen niet in die periode op zomervakantie te gaan, zodat zij als eerste kan inschrijven om zich daarmee te verzekeren van zo'n huis?

Antwoord: Nee, het waarschuwen van zijn zus is in overtreding met artikel 4.3. Deze inschatting kan alleen gemaakt worden door een persoon die veel voorkennis heeft. Dit raadslid heeft beschikking over informatie die andere burgers niet hebben, wat hem een informatievoorsprong geeft. Die aanwenden ten bate van zijn zus komt neer op een overtreding van artikel 4.3 van de gedragscode en mogelijk een verstrengeling van belangen.

Oefening 12: Een raadslid stelt in de commissie keer op keer vragen over het opheffen van parkeerplaatsen in de gemeente. Hij vraagt meermaals onderliggende dossierstukken, iedere keer van andere aard. De stukken zijn verstuurd en de andere raadsleden menen dat zij voldoende geïnformeerd zijn. Maar daar neemt deze politicus geen genoegen mee. 'Je maakt je ervan af!', zegt hij geërgerd tegen de wethouder. Waarna hij opnieuw aanvullende verzoeken doet voor het verkrijgen van achterliggende informatie omtrent de opheffing van de parkeerplaatsen. Is deze politicus in overtreding met artikel 4?

Antwoord: Het uitgangspunt is dat raadsleden informatie mogen vragen en dat het college deze dient te verstrekken. Daar zit een grens aan. De wet stelt als grens dat het gaat om inlichtingen die de raad voor zijn taak nodig heeft. Daarbij komt dat de ambtelijke organisatie een beperkte capaciteit heeft en dat van raadsleden niet wordt verwacht dat zij het werk van ambtenaren en college overdoen. Wanneer het college aan zijn informatieplicht heeft voldaan en het raadslid is niet tevreden, dan kan hij het verschil van mening voorleggen aan het seniorenconvent.

5 Regels rondom de onderlinge omgang en de gang van zaken tijdens de vergaderingen

Artikel 5

Raadsleden gaan respectvol met elkaar, met bestuurders en met ambtenaren om.

Toelichting: Elk raadslid, elke bestuurder, elke griffiemedewerker, elke ambtenaar is een medemens en verdient op basis daarvan respect. Een respectvolle omgang met elkaar maakt het beter mogelijk om met elkaar tot een werkelijke beraadslaging te komen. Dat is wezenlijk voor een zorgvuldige besluitvorming. Bovendien is de manier waarop men in de raad met elkaar omgaat van invloed op de geloofwaardigheid van de politiek.

Artikel 5.1

- a. Raadsleden bejegenen elkaar correct in woord, gebaar en geschrift.
- b. Raadsleden bejegenen bestuurders correct in woord, gebaar en geschrift.
- c. Raadsleden bejegenen de griffie en andere ambtenaren correct in woord, gebaar en geschrift.

Artikel 5.2

Raadsleden houden zich tijdens de raadsvergadering aan het reglement van orde en volgen de aanwijzingen van de voorzitter op (zie bijlage 5).

Artikel 5.3

Raadsleden onthouden zich in woord, gebaar en geschrift (elektronische berichten inbegrepen) van persoonlijke aanvallen op bestuurders en/of individuele ambtenaren, in raadsvergaderingen en daarbuiten.

Vingeroefeningen

Oefening 13: Op de Nieuwjaarsborrel zijn twee raadsleden in gesprek. Het gesprek wordt allengs een discussie. De discussie loopt, naarmate de avond vordert en de wijn vloeit, uit de hand. Op goed moment horen de andere aanwezigen het ene raadslid tegen het andere schreeuwen: 'Die commissie loopt totaal niet en dat is jouw schuld! Je bent de slechtste voorzitter die Overbetuwe ooit gekend heeft, dat vindt iedereen. Ik zal er alles aan doen om ervoor te zorgen dat je niet herkozen wordt!' Is dit aanvaardbaar gedrag?

Antwoord: Nee, dit gedrag is niet aanvaardbaar en een overtreding van artikel 5.1a. Een collega-raadslid op deze manier in het openbaar diskwalificeren is niet correct. Het feit dat ook anderen horen wat het raadslid zegt, is hierbij mede van belang.

Oefening 14: Op een bewonersavond legt een directeur uit wat de plannen zijn ten aanzien van het herinrichten van een winkelstraat. De veranderingen zijn fors, de straat zal een half jaar open liggen. De winkeliers zijn boos. 'Wat u zegt klopt helemaal niet. U zegt ons dat het een half jaar zal duren, maar wij hebben van ambtenaren gehoord dat dit wel een zéér optimistische inschatting is en dat de straat weleens veel langer open kan blijven liggen. Dat kost ons klanten. We pikken het niet!' In de zaal zitten ook twee raadsleden. Tijdens de eerstvolgende raadsvergadering neemt een van hen het woord en zegt verontwaardigd dat de directeur gewoon zat te liegen tegen bewoners. Dat we dit soort ambtenaren toch zeker niet willen in de gemeente en of de wethouder P&O met spoed een beoordelingsgesprekje met deze man wil voeren. Is dit aanvaardbaar gedrag?

Antwoord: Nee, dit is geen aanvaardbaar gedrag. Het is niet de bedoeling dat ambtenaren in het openbaar persoonlijk worden aangevallen. Dit gedrag is dus in overtreding met artikel 5.3. In besloten vorm moet een raadslid dat sterke twijfels heeft ten aanzien van individuele ambtenaren dit natuurlijk kunnen bespreken. Daartoe kan hij zich het beste wenden tot de griffier of de wethouder. In de raad kan hij overigens wel melden dat hij zorgen heeft geuit bij de wethouder over het functioneren van bepaalde ambtenaren.

6 Regels rondom de naleving van de gedragscode

Toelichting: Nadat een gedragscode met heldere gedragsregels is vastgesteld, is het van groot belang dat erop wordt toegezien dat de gedragscode ook daadwerkelijk wordt nageleefd. De regels voor politici die erin zijn opgenomen zijn immers gebaseerd op de wet. Ze leggen de voorwaarden vast waaraan het handelen van politici minimaal moet voldoen. Als politici zich niet aan deze regels houden, komen zij daarmee als het ware onder het morele minimum dat zij met elkaar hebben afgesproken. Een schending van de gedragscode is een schending van de integriteit van de politiek.

Het toezien op de naleving van de gedragscode is niet alleen een verantwoordelijkheid van de raad, maar een gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. Bijzondere rollen zijn weggelegd voor de voorzitters van college en raad, voor het presidium, voor de fractievoorzitters, voor een eventuele specifieke commissie van de raad, voor de gemeentesecretaris en de griffier, voor de besturen van partijen en afdelingen.

In het toezien op naleving zijn verschillende fasen te onderscheiden, te weten:

- het bespreken van lastige integriteitkwesities;
- het signaleren van vermoedens van schendingen van de code;
- het eventueel onderzoeken van vermoedens van schendingen van de code;
- het eventueel sanctioneren van schendingen van de code.

In iedere fase is het van belang om onpartijdig, terughoudend met publiciteit en zorgvuldig te zijn. Alleen dan kan een rechtvaardige manier van handhaven van de gedragscode worden gegarandeerd.

Met betrekking tot het bespreken van twijfels, melden van vermoedens, onderzoek doen en sanctioneren hebben de burgemeester en raadsleden van Overbetuwe concrete afspraken gemaakt. Deze zijn vastgelegd in een document getiteld 'Procedurele afspraken over de handhaving van de integriteit van de politiek'.

Artikel 6

De raad stelt de gedragscode vast voor elk van de bestuursorganen: de raad, de wethouders en de burgemeester.

Artikel 6.1

De raad ziet erop toe dat de gedragscodes worden nageleefd.

Artikel 6.2

De raad ziet er in het bijzonder op toe dat de raad, de fracties en de individuele raadsleden de eigen gedragscode naleven. De griffier ondersteunt de raad hierbij.

Artikel 6.3

Het college ziet er in het bijzonder op toe dat het college en de individuele collegeleden de gedragscode van de wethouders naleven. De gemeentesecretaris ondersteunt het college hierbij.

Artikel 6.4

De burgemeester ziet er in het bijzonder op toe dat hij de gedragscode van de burgemeester naleeft. De gemeentesecretaris en de griffier ondersteunen de burgemeester hierbij.

Artikel 6.5

De raad, de wethouders en de burgemeester leggen jaarlijks een gezamenlijke verklaring af over het functioneren van de drie gedragscodes in de praktijk. De griffier en de gemeentesecretaris ondersteunen hen hierbij.

Het bespreken van lastige integriteitkwesties

Artikel 6.6

Een raadslid dat twijfelt of een handeling die hij wil verrichten of nalaten een overtreding van de code zou kunnen zijn wint hierover advies in bij de griffier.

Het signaleren van vermoedens van schendingen van de code

Artikel 6.7

Als een raadslid vermoedt dat een regel van de gedragscode wordt overtreden door een ander raadslid, een wethouder of de burgemeester, dan rust op hem de verplichting om hiervan melding te maken.

Het onderzoeken van vermoedens van schendingen van de code

Artikel 6.8

Indien er een concreet vermoeden bestaat dat een raadslid, een wethouder of de burgemeester een regel van de gedragscode heeft overtreden, kan er opdracht worden gegeven tot het verrichten van een onderzoek hiernaar.

Het sanctioneren van schendingen van de code

Artikel 6.9

Als is komen vast te staan dat er sprake is van overtreding van een regel van de

gedragscode, kan dit leiden tot een sanctie.

Toelichting: Als een politicus een regel uit de gedragscode heeft overtreden, kan dit tot een sanctie leiden. Deze sanctie dient proportioneel te zijn.

Bij het bepalen van de sanctie spelen de aard van de schending en de context waarbinnen de schending heeft plaatsgevonden een belangrijke rol. Niet alle schendingen zijn even zwaar en moeten of kunnen op dezelfde manier worden gesanctioneerd. Schendingen die de zuiverheid van de besluitvorming raken – zoals belangenverstrengeling, corruptie en sommige kwesties rondom het gebruik van informatie – raken aan de kerntaak van politici en zijn om die reden het ernstigst. Hier zijn de gevolgen voor burgers en het vertrouwen van burgers in het openbaar bestuur het meest in het geding. Bij dergelijke schendingen passen in de regel dan ook de zwaarste sancties.

Een te lichte sanctie die volgt op een ernstige schending kweekt onbegrip en tast de geloofwaardigheid aan; hetzelfde geldt voor een te zware sanctie op een lichte schending.

Van belang is vervolgens om zowel verzwarende als verzachtende omstandigheden in kaart te brengen. Was er sprake van opzet? Van naïviteit? Is de politicus onder druk gezet door zijn partijgenoten of anderen? Hoe ernstiger de schending en hoe duidelijker de regel die is overtreden, hoe minder snel er een verzachtende omstandigheid zal worden aangenomen.

Er zijn verschillende 'sancties' die aan de orde kunnen zijn voor gekozen dan wel benoemde politici:

- aanspreken
- publiek excuus
- afkeuring door partijen
- motie van treurnis
- motie van wantrouwen
- schorsing en ontslag bestuurder
- raadslidmaatschap houdt op te bestaan of wordt vervallen verklaard
- uit de fractie verwijderen door de eigen partij
- roeyement van het lidmaatschap van de eigen partij
- strafrechtelijke vervolging
- negatieve media-aandacht

De wet biedt de mogelijkheid tot het toepassen van verschillende formele sancties (zie bijlage 4). Sommige overtredingen van de gedragscode leveren daarnaast ook een strafbaar feit op waarvan aangifte kan of moet worden gedaan, wat kan leiden tot strafrechtelijke vervolging.

Vingeroefening

Oefening 15: Een raadslid houdt een blog bij op internet. Hij is bekend in de gemeente en zijn blog wordt veel gelezen. Het raadslid geeft zijn ongezouten mening over allerlei onderwerpen. Ook over onderwerpen die in de raad besproken worden en ook over collega-raadsleden uit andere fracties. In zijn laatste blog suggereert hij dat een collega-raadslid mogelijk via de raad geld regelt voor een stichting waar hij zelf bij betrokken is. Is dit in overeenstemming met artikel 6.6?

Antwoord: Nee, dit is niet de manier waarop je een vermoeden van een schending van de gedragscode meldt en daarmee niet in overeenstemming met artikel 6.6. Ten eerste is deze manier van communiceren in tegenspraak met artikel 5.1a van de code. Daarnaast geldt dat een raadslid dat vermoedt dat een ander raadslid zich mogelijk schuldig maakt of zal maken aan overtreding van de code, hierover advies vraagt aan bijvoorbeeld de griffier. Als ook de griffier meent dat er mogelijk sprake is van een schending, kan de burgemeester worden ingelicht. De raad kan in een *gentle agreement* afspraken maken over welke procedure er in dat geval gevolgd zal moeten worden.

In het algemeen geldt: partijbelang speelt geen rol bij het toezien op de naleving van de code. Gebeurt dat toch, dan is de kans bijzonder groot dat er onrecht geschiedt. Politici van alle partijen moeten dus de discipline opbrengen om bij vermoedens van integriteitkwesies boven de partijen te gaan staan.

Verder moeten alle betrokkenen bij een vermoeden van een schending van de gedragscode de grootst mogelijke terughoudendheid betrachten en de kwestie niet in een te vroeg stadium in de publiciteit brengen. Dit om te voorkomen dat er door media-aandacht al een veroordeling plaatsvindt van een politicus nog voor er onderzoek naar het vermoeden van de schending heeft plaatsgevonden; een wellicht onschuldige politicus heeft dan ten onrechte schade opgelopen en daarnaast kan de geloofwaardigheid van de politiek hiermee ten onrechte worden aangetast.

Tot slot geldt dat als het rechtvaardig is om te sanctioneren, de maatregel passend moet zijn en in verhouding met de schending.

Bijlage 1 Verwijzingen naar de wet per gedragscode-artikel

Over zuiverheid van besluitvorming

Inleiding

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2.4

Over belangenverstrengeling

Artikel 1.1 (toezicht op onafhankelijke besluitvorming)

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2.4

Artikel 1.2 (onthouden van stemming)

- Gemeentewet artikel 28

Artikel 1.4 (verboden combinaties van functies)

- Gemeentewet artikel 13

Artikel 1.5 (verboden overeenkomsten/handelingen)

- Gemeentewet artikel 15

Artikel 1.6 (over andere functies)

- Gemeentewet artikel 12

Artikel 1.8 (over financiële belangen)

- Basisnorm 14, Modelaanpak basisnormen integriteit openbaar bestuur en politie

Over corruptie

Artikel 2 (tekst van de eed)

- Gemeentewet artikel 14

Over gebruik van gemeentelijke faciliteiten en middelen

Artikel 3, 3.1 en 3.2

- Zie ook bijlage 5

Raadsleden:

- Gemeentewet artikel 95 e.v.
- Rechtspositiebesluit raads- en commissieleden

Over informatie

Artikel 4 (informatieverstrekking door bestuur)

- Gemeentewet artikel 169
- Gemeentewet artikel 180
- Wet openbaarheid van bestuur artikel 10

Artikel 4.2 (geheimhouding)

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2:5
- Gemeentewet artikel 25, 55, 86
- Wetboek van Strafrecht artikel 272
- Zie ook bijlage 5

Over respectvolle omgang met elkaar

Artikel 5.2 (gedrag tijdens de raadsvergadering)

- Zie bijlage 5

Over de vaststelling van de gedragscode

Artikel 6 (vaststellen voor een gedragscode voor de raad, de wethouders en de burgemeester)

- Raad: Gemeentewet artikel 15, lid 3
- Wethouders: Gemeentewet artikel 41c, lid 2
- Burgemeester: Gemeentewet artikel 69, lid 2

Artikel 6.1-6.4 (naleving van de code)

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2:4

Artikel 6.9 (sanctioneren)

- Kieswet artikel X1
- Kieswet artikel X8
- Gemeentewet artikel 61b
- Gemeentewet artikel 49

Schending van de gedragscode kan een strafbaar feit opleveren (bijvoorbeeld het schenden van de geheimhoudingsplicht Wetboek van Strafrecht artikel 272). Als de schending een misdrijf is, geldt een aangifteplicht (Wetboek van Strafrecht artikel 162).

Bijlage 2 Specifiek uitgesloten combinaties van functies

Raadsleden (Gemeentewet, artikel 13)

- 1 Een lid van de raad is niet tevens:
 - a. minister;
 - b. staatssecretaris;
 - c. lid van de Raad van State;
 - d. lid van de Algemene Rekenkamer;
 - e. Nationale ombudsman;
 - f. substituut-ombudsman als bedoeld in artikel 9, eerste lid, van de Wet Nationale ombudsman;
 - g. commissaris van de Koning;
 - h. gedeputeerde;
 - i. secretaris van de provincie;
 - j. griffier van de provincie;
 - k. burgemeester;
 - l. wethouder;
 - m. lid van de rekenkamer;
 - n. ombudsman of lid van de ombudscommissie als bedoeld in artikel 81p, eerste lid;
 - o. lid van een deelraad;
 - p. lid van het dagelijks bestuur van een deelgemeente;
 - q. ambtenaar, door of vanwege het gemeentebestuur aangesteld of daaraan ondergeschikt.

- 2 In afwijking van het eerste lid, aanhef en onder l, kan een lid van de raad tevens wethouder zijn van de gemeente waar hij lid van de raad is gedurende het tijdvak dat:
 - a. aanvangt op de dag van de stemming voor de verkiezing van de leden van de raad en eindigt op het tijdstip waarop de wethouders ingevolge artikel 42, eerste lid, aftreden, of
 - b. aanvangt op het tijdstip van zijn benoeming tot wethouder en eindigt op het tijdstip waarop de goedkeuring van de geloofsbrief van zijn opvolger als lid van de raad onherroepelijk is geworden of waarop het centraal stembureau heeft beslist dat geen opvolger kan worden benoemd. Hij wordt geacht ontslag te nemen als lid van de raad met ingang van het tijdstip waarop hij zijn benoeming tot wethouder aanvaardt. Artikel X 6 van de Kieswet is van overeenkomstige toepassing.

- 3 In afwijking van het eerste lid, aanhef en onder q, kan een lid van de raad tevens zijn:
 - a. ambtenaar van de burgerlijke stand;
 - b. vrijwilliger of ander persoon die uit hoofde van een wettelijke verplichting niet bij wijze van beroep hulpdiensten verricht;
 - c. ambtenaar werkzaam voor een school voor openbaar onderwijs.

Bijlage 3 Specifiek verboden overeenkomsten / handelingen

Raadsleden (Gemeentewet, artikel 15)

- 1 Een lid van de raad mag niet:
 - a. als advocaat of adviseur in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de gemeente of het gemeentebestuur dan wel ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;
 - b. als gemachtigde in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;
 - c. als vertegenwoordiger of adviseur werkzaam zijn ten behoeve van derden tot het met de gemeente aangaan van:
 - 1e. overeenkomsten als bedoeld in onderdeel d;
 - 2e. overeenkomsten tot het leveren van onroerende zaken aan de gemeente;
 - d. rechtstreeks of middellijk een overeenkomst aangaan betreffende:
 - 1e. het aannemen van werk ten behoeve van de gemeente;
 - 2e. het buiten dienstbetrekking tegen beloning verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de gemeente;
 - 3e. het leveren van roerende zaken anders dan om niet aan de gemeente;
 - 4e. het verhuren van roerende zaken aan de gemeente;
 - 5e. het verwerven van betwiste vorderingen ten laste van de gemeente;
 - 6e. het van de gemeente onderhands verwerven van onroerende zaken of beperkte rechten waaraan deze zijn onderworpen;
 - 7e. het onderhands huren of pachten van de gemeente.
- 2 Van het eerste lid, aanhef en onder d, kunnen gedeputeerde staten ontheffing verlenen.
- 3 De raad stelt voor zijn leden een gedragscode vast.

Bijlage 4 Enkele specifieke formele sancties

Kieswet, artikel X1

1. Zodra onherroepelijk is komen vast te staan dat een lid van een vertegenwoordigend orgaan een van de vereisten voor het lidmaatschap niet bezit of dat hij een met het lidmaatschap onverenigbare betrekking vervult, houdt hij op lid te zijn.
2. De voorzitter van het vertegenwoordigend orgaan geeft hiervan onverwijld kennis aan de voorzitter van het centraal stembureau.
3. Een overeenkomstige kennisgeving vindt plaats, indien door het overlijden van een lid een plaats in het vertegenwoordigend orgaan is opengevallen.

Kieswet, artikel X8

1. Het lid van de gemeenteraad dat in strijd met artikel 15, eerste lid, van de Gemeentewet handelt, kan in zijn betrekking worden geschorst door de voorzitter van de gemeenteraad. De voorzitter onderwerpt de zaak aan het oordeel van de raad in zijn eerstvolgende vergadering.
2. De raad kan, na de geschorste in de gelegenheid te hebben gesteld zich mondeling te verdedigen, hem van zijn lidmaatschap vervallen verklaren. Indien hij daartoe geen aanleiding vindt, heft hij de schorsing op.
3. De raad kan ook ambtshalve het lid dat in strijd met artikel 15, eerste lid, van de Gemeentewet handelt, na hem in de gelegenheid te hebben gesteld zich mondeling te verdedigen, van zijn lidmaatschap vervallen verklaren.
4. Van de beslissing van de raad, bedoeld in het tweede en derde lid, wordt terstond aan de belanghebbende mededeling gedaan.
5. De werking van een besluit, inhoudende de vervallenverklaring, wordt opgeschort totdat de beroepstermijn is verstreken of, indien beroep is ingesteld, op het beroep is beslist. Ingeval de vervallenverklaring ambtshalve heeft plaatsgevonden, is het lid van de raad gedurende deze periode in zijn betrekking geschorst.
6. Indien een lid van de raad op grond van dit artikel onherroepelijk van zijn lidmaatschap vervallen is verklaard, doet de burgemeester daarvan mededeling aan de voorzitter van het centraal stembureau.

Bijlage 5 Relevante regels gemeente Overbetuwe

Over gebruik van gemeentelijke faciliteiten en middelen
Verordening voorzieningen voor raads- en burgerleden gemeente Overbetuwe,
zoals gepubliceerd op 02-04-2014

Over informatie
Gedragslijn openbaarheid en geheimhouding gemeente Overbetuwe,
zoals vastgesteld op 03-12-2013

Over respectvolle omgang met elkaar
Reglement van orde politieke avond gemeente Overbetuwe, eerste wijziging,
zoals gepubliceerd op 02-04-2014

Bovengenoemde regelingen zijn te vinden op:

- www.officielebekendmakingen.nl
- www.overbetuwe.verordeningenbeheer.com

Procedurele afspraken over de handhaving van de integriteit van de politiek

Een vrijwillige overeenkomst van raadsleden en raadsfracties van Overbetuwe over wat te doen bij vermeende integriteitschendingen

Versie 31 maart 2015 (RB)

Voorwoord

Regels genoeg, maar wat moet ik *doen*?

Het belang van integriteit is fundamenteel. Gedragen politici zich niet integer, dan valt het vertrouwen weg. En daarmee wordt het fundament van de democratie aangetast.

‘Geen probleem,’ zult u als nuchter Overbetuws politicus wellicht denken, ‘want ik ben integer en mijn collega’s ook. Bovendien kan iedereen aan de hand van de vastgestelde gedragscode checken wat wel of niet mag.’

Dat is heel logisch geredeneerd, maar helaas kunnen ook oprechte mensen tegen integriteitsvraagstukken oplopen. En weet u ook wat u dan moet *doen*? Wie wat doet als zich een (vermeende) integriteitschending voordoet? Wat mogen we dan verwachten van een fractievoorzitter, burgemeester, griffier, seniorenconvent of raad?

In dit document staan de afspraken die wij met elkaar daarover maken.¹ Vrijwillige afspraken die houvast bieden als u twijfelt over een integriteitsvraagstuk of vermoedt dat er een regel uit wet of code is geschonden – door uzelf of een ander. Dit document heeft kracht doordat ieder van u door ondertekening aangeeft zich daaraan te committeren. Het geeft bovendien aan dat we bepaalde principes delen: dat we hechten aan zorgvuldigheid en uitstijgen boven partijpolitiek.

Hoogdravend uitgedrukt vormt deze vrijwillige overeenkomst een extra steunpilaar onder het fundament van de democratie. Los van zulke grote woorden, zijn het vijf goed leesbare A4-tjes waar heel praktisch in staat beschreven wat u in geval van een integriteitsvraagstuk moet doen. En dat is zeer waardevol als u er ooit onverhoopt tegenaan loopt.

Arthur van den Brink

(griffier)

¹ Voor de formulering van de afspraken is inspiratie gevonden bij de zogenoemde ‘gentle agreements’ van de gemeenten Gulpen-Wittem (2013) en Zaanstad (2014).

Inhoud

Hoofdstuk 1 – Drie principes	3
Hoofdstuk 2 – Vijf rollen: wie doet wat?	4
Hoofdstuk 3 – Procedures	5
Hoofdstuk 4 – Communicatie	8
Hoofdstuk 5 – Leren	9

Hoofdstuk 1 – Drie principes

1. Onpartijdige handhaving

Gedragcodes voor raad, college en burgemeester (en de wetten waarop ze gebaseerd zijn) definiëren integriteitschendingen en leggen zo de morele minima vast waaraan hun handelen moet voldoen. Over die minima zijn alle partijen het eens. De kern is dat de zuiverheid van de besluitvorming door die minima wordt gewaarborgd. Omdat alle partijen het over die minima eens zijn, is er geen enkele reden de handhaving ervan inzet te maken van partijpolitiek. Ook het verschil tussen oppositie en coalitie zou in de handhaving geen rol mogen spelen. Gebeurt dat toch, dan is de kans bijzonder groot dat er in de handhaving onrecht geschiedt. Uit het beginsel van 'onpartijdige handhaving' volgt dat politici van alle partijen de discipline zouden moeten opbrengen om bij de beoordeling van integriteitkwesies boven de partijen te gaan staan.

2. Terughoudend met publiciteit

In Nederland wordt de politiek kritisch gevolgd door de media. Dat is een groot goed. Bij vermeende integriteitschendingen van politici heeft dat er echter in een aantal gevallen toe geleid dat er in de media al een (voor-)veroordeling heeft plaats gevonden, voordat er onderzoek is gedaan. Het gevolg is dat er sprake is van willekeur, dat individuele politici die (onschuldig?) onder verdenking komen te staan grote schade oplopen en dat de geloofwaardigheid van de politiek wordt aangetast. Het is daarom zaak dat alle betrokkenen bij een integriteitkwesie de grootste mogelijke terughoudendheid betrachten en de kwesie niet in een te vroeg stadium in de publiciteit brengen. Daaruit volgt ook dat in alle stadia van de afhandeling van een kwesie de groep die erbij betrokken wordt zo klein mogelijk moet zijn. Als er uiteindelijk werkelijk van een integriteitschending sprake blijkt te zijn en er een oordeel is gevormd over de ernst daarvan en over een passende sanctie, moet de kwesie natuurlijk wel naar buiten worden gebracht.

3. Zorgvuldigheid tegenover de vermeende schender

Iedereen die mogelijk een schending heeft begaan heeft er recht op dat er uiterste zorgvuldigheid wordt betracht in alle fasen van de handhaving. Dat begint al voordat de handeling die mogelijk een schending is, is uitgevoerd. Heb je er weet van dat iemand van plan is iets te doen dat mogelijk een integriteitschending zou betekenen, dan word je geacht hem of haar daarvoor te waarschuwen en de weg te wijzen naar advies. Iedere politicus die twijfelt – uit zichzelf of op geleide van een ander – of een voorgenomen handeling een schending is, heeft recht op vertrouwelijk advies. Komt iemand onder de verdenking te staan dat hij of zij een integriteitschending begaan heeft, dan dient er via een vooronderzoek vastgesteld te worden of er überhaupt grond is voor de verdenking. Zijn er gronden, dan moet er een objectief onderzoek volgen waarin ook de context wordt meegenomen en waarin de mate van verwijtbaarheid apart wordt beoordeeld. Als er een sanctie moet volgen, moet die sanctie passend zijn en in verhouding.

Hoofdstuk 2 – Vijf rollen: wie doet wat?

1. Fractie voorzitter

- Informeert fractiegenoten over de regels uit de gedragscode en waarschuwt hen voor integriteitrisico's.
- Steunt een raadslid dat twijfelt, dat aangifte doet (of wil doen) of dat verdacht wordt.

2. Fractie voorzittersoverleg

- Bekijkt samen met de burgemeester en de griffier de agenda van de raad, met het oog op mogelijke integriteitrisico's.
- Zorgt ervoor dat raadsleden door hun eigen fractievoorzitter worden gewaarschuwd als zij integriteitrisico's lopen.
- Vormt een klankbord voor de burgemeester waarmee deze tussentijds kan overleggen over trajecten rond vermeende schendingen, als hem dat raadzaam lijkt.

3. Griffier

- Is vraagbaak voor raadsleden en geeft een voorlopig advies over de vraag of een handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, de raad en individuele raadsleden bij de invulling van hun rol.

4. Burgemeester

- Geeft advies over de vraag of een handeling een schending is.
- Doet vooronderzoek (c.q. laat vooronderzoek doen) naar de vraag of een verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor integriteitonderzoek.
- Beoordeelt de resultaten van het onderzoek en legt die voor aan de raad.
- Doet een voorstel voor een passende sanctie.
- Doet eventueel aangifte.

5. Raad

- Beoordeelt de uitkomsten van het onderzoek.
- Spreekt zich uit over een passende sanctie.
- Legt eventueel de sanctie op.

• Hoofdstuk 3: Procedures

Een raadslid kan twijfelen over:

1. eigen voorgenomen of al uitgevoerde handelingen;
2. handelingen van een ander raadslid;
3. handelingen van een lid van het college van B&W;
4. handelingen van een ambtenaar.

De correcte procedure is in alle vier de gevallen anders.

Twijfels t.a.v. eigen handelingen

(1a) Een raadslid twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling. Hij vraagt de griffier om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de griffier aangeeft dat het om een ingewikkelde kwestie gaat of als het raadslid het niet met het advies van de griffier eens is, stappen ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en externe deskundigen) een advies. Het raadslid volgt dit advies op.

Let op: Als een raadslid toch van het advies van de burgemeester afwijkt, meldt het raadslid dit zelf bij de raad. Gebeurt dat niet, dan meldt de burgemeester dat er van zijn advies wordt afgeweken.

Let op: Het komt voor dat uit het advies blijkt dat er geen eenduidige uitspraak mogelijk is over de vraag of een voorgenomen handeling een integriteitschending is of niet. Meestal betekent dit, dat ook deskundigen de zaak verschillend beoordelen. Bij een dergelijke 'hard case' is het natuurlijk aan het raadslid zelf welke keuze hij maakt over de nog uit te voeren handeling.

(1b) Een raadslid twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling. Zelfde procedure als onder (1a). Mocht de conclusie zijn dat er van een schending geen sprake is, is de zaak afgedaan. Mocht de gedeelde conclusie zijn dat de handeling een schending was, dan overleggen burgemeester en raadslid over de volgende stappen.

Het raadslid zal in ieder geval de raad laten weten een schending te hebben begaan en waar mogelijk die ongedaan maken of goedmaken.

De burgemeester beoordeelt of er daarnaast ook sanctie nodig is en adviseert daarover aan de raad. De burgemeester laat zich daarbij door deskundigen adviseren.

Indien een raadslid een schending van de gedragscode meldt, zal aan dat raadslid geen sanctie worden opgelegd als het voordeel behaald met die schending ongedaan wordt gemaakt door het raadslid en de schending wordt gemeld voordat hij/zij wist of redelijkerwijs moet vermoeden dat de schending bekend is of bekend zal worden. De burgemeester onderzoekt of het behaalde voordeel van de schending ongedaan is gemaakt en deelt zijn bevindingen mee aan de raad. De raad kan met een tweede derde meerderheid besluiten het advies niet te volgen en een eigen onderzoekscommissie te formeren, Die commissie van vijf raadsleden van verschillende partijen brengen een bij meerderheid vastgesteld

bindend advies aan de raad uit aangaande het ongedaan maken van het behaalde voordeel van de schending.

Twijfels t.a.v. het handelen van een ander raadslid

(2a) Een raadslid twijfelt over een nog niet uitgevoerde handeling van een ander raadslid. Hij waarschuwt de ander, verwoordt zijn twijfels, verwijst het betreffende raadslid naar de griffier en de burgemeester en verwijst ten slotte naar dit document met procedurele afspraken. Zie verder de procedure bij (1a).

(2b) Een raadslid twijfelt over een vermeende uitgevoerde handeling van een ander raadslid. Hij bespreekt dit met de ander, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen. Als de ander hierdoor twijfelt over de al uitgevoerde handeling: zie de procedure bij (1b). Als de ander hierdoor niet zelf twijfelt over de al uitgevoerde handeling, vraagt het raadslid aan de griffier of die handeling een schending zou zijn. De griffier geeft daarover een advies. Wijst dat advies erop dat de vermeende handeling een schending zou zijn, dan overleggen beiden met de burgemeester.

Belangrijk: het raadslid doet zelf geen vooronderzoek. Dat is aan de burgemeester.

Is na het vooronderzoek de conclusie van de burgemeester dat er geen grond is voor de verdenking, dan is de zaak afgedaan. Komt uit het vooronderzoek dat het raadslid, dat verdacht wordt, zelf erkent een schending te hebben begaan, dan zie verder de procedure bij (1b).

Komt uit het vooronderzoek dat er gronden zijn voor de verdenking dat er een integriteitschending heeft plaats gevonden, maar dat er geen sprake van erkenning is door de verdachte, dan gelast de burgemeester een onderzoek door deskundigen.

De burgemeester beoordeelt de resultaten van het onderzoek, legt de resultaten voor aan de raad en geeft sanctieadvies, eventueel op basis van advies van deskundigen.

De raad oordeelt zelf op basis van de resultaten en het advies over onderzoek en sanctie. De raad vermijdt daarbij iedere partijpolitieke bevangenheid.

Twijfels t.a.v. het handelen van een lid van het college van B&W

(3a) Een raadslid twijfelt over een vermeende uitgevoerde handeling van een wethouder. Zie de procedure bij (2b).

Toevoeging: de raad beoordeelt geheel zelfstandig de politieke consequenties die de eventuele schending zou moeten hebben. Daarover adviseert de burgemeester niet.

(3b) Een raadslid twijfelt over een vermeende uitgevoerde handeling van de burgemeester. Zie de procedure bij (2b). In plaats van naar de burgemeester, gaan raadslid en griffier naar de vicevoorzitter van de raad. Na vooronderzoek wordt de commissaris van de koning erbij betrokken als er reden is om het onderzoek voort te zetten.

Twijfels t.a.v. het handelen van een ambtenaar

(4) Een raadslid twijfelt over een vermeende uitgevoerde handeling van een ambtenaar. Zie de procedure bij (2b). De burgemeester laat vooronderzoek en onderzoek uitvoeren onder leiding van de gemeentesecretaris of griffier, afhankelijk van de vraag of het bevoegd gezag over de ambtenaar het college is (art. 160 1d Gemeentewet) of de raad (art. 107e Gemeentewet).

Indien het college het bevoegd gezag is, beoordeelt het college onderzoek en straf. In de regel komen kwesties rond individuele ambtenaren die onder de bevoegdheid van het college vallen niet in de raad.

Indien de raad het bevoegd gezag is, beoordeelt de raad onderzoek en straf.

Bij twijfel over een vermeende uitgevoerde handeling van de gemeentesecretaris of griffier, laat de burgemeester vooronderzoek uitvoeren door interne of externe deskundigen.

Tot slot

Bovenstaande afspraken staan los van de zelfstandige verantwoordelijkheid van de burgemeester om aangifte te doen in gevallen waarin hem dat juist lijkt.

Hoofdstuk 4: Communicatie

Over gevraagd advies

Als een raadslid een advies krijgt van de burgemeester, krijgt het raadslid dat van de griffier op schrift mee na een persoonlijk gesprek met de burgemeester. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen griffier, burgemeester en het raadslid ervan.

Tijdens het vooronderzoek

Als er een vooronderzoek naar een vermeende schending wordt ingesteld, wordt het betrokken raadslid altijd op de hoogte gesteld en gevraagd naar zijn visie, argumenten en motieven. Hier wordt alleen van afgeweken als het om een ernstige schending gaat en het eventuele vervolgonderzoek in gevaar komt als het raadslid op de hoogte wordt gesteld.

Als er een vooronderzoek wordt ingesteld en de conclusie is dat de verdenking ongegrond is, blijft het vooronderzoek vertrouwelijk. In dat geval weten alleen het raadslid dat meldde, het raadslid dat verdacht werd, de griffier en de burgemeester ervan.

Tijdens het vervolgonderzoek

Als er een vervolgonderzoek wordt ingesteld, wordt dat altijd besproken met het fractievoorzittersoverleg. Als het vervolgonderzoek tot de conclusie leidt dat er geen schending is begaan, wordt dat met het fractievoorzittersoverleg besproken. Het vervolgonderzoek blijft dan vertrouwelijk; alleen het raadslid dat meldde, het raadslid dat verdacht werd, de burgemeester, de griffier en de fractievoorzitters weten ervan.

Als het vervolgonderzoek tot de conclusie leidt dat er van een schending sprake was, legt de burgemeester de resultaten van het onderzoek voor aan de raad, samen met een beargumenteerd sanctieadvies. Daarna – en nog voor het raadsdebat – wordt de pers door de burgemeester op de hoogte gesteld.

De pers

Geen van de andere betrokkenen – de melder, het raadslid wiens handelen is onderzocht, fractievoorzitters, raadsleden, partijen – spreekt met de pers voordat de burgemeester de pers op de hoogte heeft gesteld. Het is ideaal als geen van de betrokkenen met de pers spreekt tot na het raadsdebat, omdat dat de kans op onpartijdigheid enorm vergroot.

De informatie over de kwestie wordt pas openbaar nadat de burgemeester het sanctieadvies heeft gegeven aan de raad.

Hoofdstuk 5: Leren

De griffier maakt, eventueel met hulp van interne of externe deskundigen, ter bespreking in de raad eens per twee jaar een geanonimiseerd overzicht van de lessen die getrokken kunnen worden uit adviezen die zijn gegeven en uit de resultaten van voor- en vervolgonderzoek. Dat gebeurt op een manier die geen link naar specifieke raadsleden mogelijk maakt.

De afspraken in dit akkoord worden eens per twee jaar door de fractievoorzitters, de griffier en de burgemeester, eventueel met hulp van deskundigen, geëvalueerd. Desgewenst worden ze bijgesteld.

Aldus gezamenlijk overeengekomen,

Overbetuwe, 16-6-2015

Dorpsstraat 67
6661 EH Elst
Postbus 11
6660 AA Elst
telefoon (0481) 362 300
fax (0481) 372 482

info@overbetuwe.nl
www.overbetuwe.nl

gemeente **Overbetuwe**

